

W: Krzysztof Brzechczyn (red.), „Solidarność” 1980–1981 w kraju i w Wielkopolsce. Szkice do portretu (Studia i Materiały Poznańskiego IPN, t. XXXV). Poznań, Instytut Pamięci Narodowej, 2016, s. 196–222.

Marek Kozłowski

BOGUSŁAW ŚLIWA (1944–1989) – DZIAŁACZ OPOZYCJI DEMOKRATYCZNEJ I „SOLIDARNOŚCI” W KALISZU. SZKIC DO PORTRETU

Bogusław Śliwa urodził się 6 października 1944 r. we Lwowie¹. Studia prawnicze ukończył na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w 1969 r. Po ukończeniu aplikacji prokuratorskiej pracował m.in. w Wolsztynie, Świebodzinie a od 1975 r. w Kaliszu².

Momentem przełomowym w jego życiu była sprawa związana ze śmiercią Ryszarda Mikołajczyka, w 1977 r. Otrzymał wtedy zadanie prowadzenia tego postępowania. Kiedy podejrzanym został funkcjonariusz Milicji Obywatelskiej (MO), odebrano mu prawo jego kontynuowania, ponieważ chciał udowodnić, że Mikołajczyk, zamieszkały w Dzierżynie w ówczesnym województwie kaliskim, zginął wskutek zabójstwa, a nie samobójstwa. Następnie sprawa została umorzona przez Prokuraturę Wojewódzką w Kaliszu.

Śliwa chciał dochodzić swoich racji, o których był głęboko przekonany. W związku z tym 3 marca 1978 r. skierował do Rady Państwa odpowiednie pismo. Wyjaśniał w nim obszernie swoje stanowisko w tej kwestii. Ponadto stwierdzał, „że celem zapewnienia sobie osobistego bezpieczeństwa odpisy tego listu przekazuję” do dwudziestu adresatów. Wśród nich redakcjom dzienników i czasopism, posłom na Sejm oraz instytucjom, które

¹ Na temat Bogusława Śliwy pisali m.in.: K. Brzechczyn, *O prokuratorze, który chciał zostać adwokatem*, cz. 1, „Życie Kalisza”, 1 XII 1999; cz. 2, *ibidem*, 8 XII 1999; *idem*, *Śliwa Bogusław* [w:] *Opozycja w PRL. Słownik biograficzny 1956–1989*, red. J. Skórzyński, t. 1, Warszawa 2000; G. Schlender, *Śliwa Bogusław* [w:] *Słownik biograficzny Wielkopolski południowo-wschodniej (ziemi kaliskiej)*, t. 2, red. D. Wańka, Kalisz 2003; *idem*, *Śliwa Bogusław* [w:] *Encyklopedia Solidarności. Opozycja w PRL 1976–1989*, t. 1, Warszawa 2010, s. 451–452, *idem*, „Śliwa Bogusław”, hasło na witrynie internetowej: Encyklopedia Solidarności, http://encyklopedia-solidarnosci.pl/wiki/index.php?title=Bogusław%20aw_%20Aliwa [dostęp: 18 XI 2010 r.]. O działalności Śliwy wspominali: *idem*, *Solidarność Wielkopolski Południowej w latach 1980–2000. Zarys dziejów*, Kalisz 2001. Tak na stronie tytułowej, natomiast na s. 3 jest: „Solidarność” *Wielkopolski Południowej 1980–2000. Zarys dziejów*, Kalisz 2001; *idem*, *NSZZ „Solidarność” w województwie kaliskim w latach 1980–1990*, Kalisz 2006; *idem*, *NSZZ „Solidarność” Region Wielkopolska Południowa* [w:] *NSZZ „Solidarność” 1980–1989*, t. 4: *Polska Zachodnia*, red. Ł. Kamiński i G. Waligóra, Warszawa 2010; J. Mosiński, *Wojna polsko-jaruzelska w Wielkopolsce. Stan wojenny (1981–1983) na terenie Kalisza, Konina, Leszna, Piły i Poznania*, Kalisz 2006; M. Kozłowski, *Zanim narodził się Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność” w Kaliszu* [w:] *Kalisz 18,5. Wybrane problemy z dziejów miasta*, red. D. Wańka i T. Krokos, Kalisz 2010. Najobszerniej na temat Śliwy pisał M. Kozłowski, *Bogusław Śliwa. Zarys biografii*, Kalisz 2005, który przy jej pisaniu nie wykorzystał materiałów znajdujących się w AIPN. Niniejsze opracowanie jest oparte m.in. na materiałach znajdujących się w AIPN.

² Szerzej na ten temat: M. Kozłowski, *Bogusław Śliwa. Zarys..., op. cit.*, s. 9–13.

z urzędu winny zainteresować się tą sprawą³. Nie otrzymał odpowiedzi od żadnej z osób czy instytucji, do których go wysłał. W związku z tym skontaktował się w Warszawie z członkami Komitetu Samoobrony Społecznej (KSS) Komitetu Obrony Robotników (KOR). Instytucja ta wówczas działała nielegalnie, ale zajmowała się m.in. przestrzeganiem prawa w Polsce. Odtąd też stał się ich współpracownikiem⁴.

Działania Śliwy spowodowały, że zainteresowała się nim Służba Bezpieczeństwa (SB) w Kaliszu. Wydział III Komendy Wojewódzkiej MO w Kaliszu wszczął 28 marca 1978 r. wobec niego Sprawę Operacyjnego Rozpracowania (SOR) kryptonim „Owoc”⁵.

22 sierpnia 1978 r. wydano go ze służby prokuratorskiej⁶. Wówczas nawiązał i utrzymywał bliskie kontakty z działaczami KSS KOR, m.in. Jackiem Kuroniem, Mirosławem Chojeckim, Adamem Michnikiem, Bronisławem Geremkiem, Janem Lityńskim, Zofią i Zbigniewem Romaszewskimi czy też już znanym wtedy poetą i dr. polonistyki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu Stanisławem Barańczakiem⁷. W gronie przyjaciół z KSS KOR miał pseudonim „Bartek”⁸.

W 1978 r. w Kaliszu doszło do powołania Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela (ROPCiO) – grupa kaliska. Jego liderem był Antoni Pietkiewicz. Śliwa nawiązał z nimi współpracę. W ten oto sposób powstawały załączki opozycji demokratycznej w Kaliszu.

Działacze ROPCiO z Kalisza i Zduńskiej Woli na początku 1979 r. zaczęli wydawać własne pismo, „Wolne Słowo”. Obejmowało ono zasięgiem oprócz wymienionych dwóch miast również Wrocław. Redagowali je: Antoni Pietkiewicz, Tadeusz Wolf, Bogusław Śliwa (Kalisz)⁹, Zenobia Cieślińska (Wrocław), Józef Michał Janowski (Zduńska Wola)¹⁰. Redakcja mieściła się w mieszkaniu Tadeusza Wolfa przy ul. Parkowej w Kaliszu¹¹. Był to dwutygodnik, który miał na celu przekazywanie informacji,

³ *Dokumenty Komitetu Obrony Robotników i Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR”*, oprac. A. Jastrzębski, Warszawa–Londyn 1994, s. 695–697; *Raport madrycki o przestrzeganiu praw człowieka i obywatela w Polsce*. Materiał zebrali i oprac.: L. Cohn, E. Lipiński, Z. Romaszewski, A. Steinsbergowa, Warszawa 1980, s. 95–98. Zarówno w jednej, jak i drugiej pracy błędnie podano nazwę miejscowości: Danowiec zamiast Dzierzbów. O sprawie prowadzonej przez Śliwę w kwestii śmierci Ryszarda Mikołajczyka pisał po latach, z okazji odsłonięcia tablicy pamiątkowej poświęconej kaliskiemu prokuratorowi, K. Ścisły, *Przywrócić godność prawu*, „7 Dni Kalisza”, 30 VIII 2000.

⁴ J. J. Lipski, *KOR*, Londyn 1983, s. 192.

⁵ AIPN Łd, 0044/2, t. 18, Analiza przestępczości politycznej oraz zagrożenia w tym zakresie w woj. kaliskim w okresie 13 grudnia 1981 r.–30 listopada 1983 r., k. 5. Materiały SOR kryptonim „Owoc” nie zachowały się w AIPN.

⁶ M. Kozłowski, *Bogusław Śliwa. Zarys, op. cit.*, s. 19. G. Schlender błędnie podała, że Śliwa został zwolniony z pracy w 1977 r. (*Śliwa Bogusław [w:] Słownik biograficzny, op. cit.*, s. 222).

⁷ Zob. szerzej: M. Kozłowski, *Bogusław Śliwa. Zarys, op. cit.*, s. 14–21.

⁸ *Ibidem*, s. 21.

⁹ *Ibidem*, s. 22; AIPN Łd, 0043/846, Protokół przesłuchania świadka – Eżbiety Kubasik, sporządził kpt. Wiesław Jachimek, 9 V 1985 r., k. 32.

¹⁰ G. Waligóra, *op. cit.*, s. 253; Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela, uczestnicy, errata do książki Grzegorza Waligóry *ROPCiO*, oprac. B. Czuma, witryna internetowa: <http://www.czuma.pl/public/ropcio.html> [dostęp: 18 VI 2010 r.]. Autorowi opracowania udało się dotrzeć tylko do kilku egzemplarzy tego pisma. I tak w nr. 9 z 1 X 1979 r. w stopce redakcyjnej widnieje nazwisko Śliwy. Natomiast począwszy od nr. 16 z 1 II 1980 r. do nr. 20 z 1 VI 1980 r., brak jego nazwiska. Według meldunku operacyjnego dotyczącego działalności KSS KOR w lutym 1980 r., Bogusław Śliwa został w tymże miesiącu usunięty z redakcji „Wolnego Słowa”. Zob. *Kryptonim „Gracze”. Służba Bezpieczeństwa wobec Komitetu Obrony Robotników i Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR” (1976–1981)*, wyb., wstęp i oprac. Ł. Kamiński i G. Waligóra, Warszawa 2010, s. 673.

¹¹ AIPN Łd, 0043/846, Notatka urzędowa, sporządził kpt. Wiesław Jachimek, 8 V 1985 r., k. 29.

wiadomości historycznych i propagowanie ROPCiO. W gronie współpracowników nie było ściśle określonych obowiązków. Śliwa początkowo zajmował się finansami. Później jeździł na spotkania z działaczami opozycji demokratycznej do Poznania, Warszawy, Wrocławia i Katowic. W tej ostatniej miejscowości spotykał się z Kazimierzem Świtoniem działaczem Wolnych Związków Zawodowych¹². Do sierpnia 1980 r. ukazało się 21 numerów (w tym dwa podwójne), liczących 4–14 stron. Większość numerów była wydana na powielaczu spirytusowym, co utrudniało ich czytelność¹³. Pismo zaprzestano wydawać z chwilą powstania NSZZ „Solidarność” w Kaliszu. „Wolne Słowo” oraz inne czasopisma podziemne kolportował m.in. Antoni Pietkiewicz, Bogusław Śliwa oraz Leonard Duszeńko¹⁴, sympatyk ROPCiO¹⁵, któremu Śliwa przekazywał adresy kontaktowe i odpowiednie hasła, aby mógł on dotrzeć do działaczy opozycji demokratycznej np. w Warszawie. Stamtąd zabierał „bibułę” i rozwodził ją do takich miejscowości w ówczesnym województwie kaliskim, jak: Goliszew, Żelazków, Koźminek, Lisków, Stawiszyn. Bywał także w Koninie. Śliwa pisał do „Wolnego Słowa” oraz innych czasopism ukazujących się w drugim obiegu wydawniczym. Poruszał szczególnie tematy dotyczące komunistycznej praworządności. Sygnował je „literą S lub stawiał trzy kropki. Publikował wypowiedzi kaliskich prokuratorów. Pod tym się nie podpisywał wcale, ale to robił. To mi było wiadome” – wspominał Duszeńko¹⁶.

W połowie 1979 r. Śliwie udało się znaleźć pracę na pół etatu w Spółdzielni Transportu Wiejskiego w Krotoszynie. Zatrudniono go w charakterze radcy prawnego. Dojazd do pracy był utrudnieniem, gdyż nie miał on samochodu i musiał korzystać z usług Państwowej Komunikacji Samochodowej lub Polskich Kolei Państwowych. W przypadku tego ostatniego środka lokomocji sprawa była o tyle skomplikowana, że chcąc dotrzeć do Krotoszyna, należało najpierw przyjechać do Ostrowa Wielkopolskiego (24 km od Kalisza), a następnie przesiąść się do pociągu jadącego w kierunku Krotoszyna. Takie rozwiązanie zabierało wiele czasu, podobnie jak powrót do domu. Władzom jednak o to m.in. chodziło, ponieważ dzięki temu Śliwa miał utrudniony kontakt ze swoimi znajomymi, którzy działali w opozycji demokratycznej. Pomimo to nadal brał aktywny udział w działalności opozycyjnej. W dniu 28 czerwca 1979 r. przyjechał do Poznania. Tam uczestniczył w powstaniu Klubu Samoobrony Społecznej Regionu Wielkopolsko-Kujawskiego. W tekście założycielskim powoływano się na wspólnotę działania z KSS KOR. Oświadczenie KSS Regionu Wielkopolsko-Kujawskiego oprócz niego podpisali: Jan Andrzejewski, Stanisław Barańczak – członek KSS KOR, Małgorzata Bratek – Studencki Komitet „Solidarności” (SKS), Włodzimierz Fenrych – SKS, Jerzy Nowacki – członek KSS KOR, Antoni Pietkiewicz – ROPCiO, Restytut W. Staniewicz – ROPCiO,

¹² *Ibidem*, Protokół przesłuchania świadka – Eżbiety Kubasik, sporządził kpt. Wiesław Jachimek, 9 V 1985 r., k. 32.

¹³ G. Waligóra, *op. cit.*, s. 253.

¹⁴ Wydział III KW MO w Kaliszu 16 IX 1978 r. rozpoczął SOR kryptonim „Szablon” wobec Leonarda Duszeńki w związku z jego działalnością kolporterską wydawnictw ukazujących się poza zasięgiem cenzury (AIPN Łd, 0044/2, t. 18, Analiza przestępczości politycznej oraz zagrożenia w tym zakresie w woj. kaliskim w okresie 13 grudnia 1981 r.–30 listopada 1983 r., k. 6).

¹⁵ *Ibidem*, 0047/7, t. 28, Arkusz ewidencyjny osoby podlegającej internowaniu, Leonard Duszeńko, 19 XI 1980 r., k. 19.

¹⁶ Relacja (magnetofonowa) Leonarda Duszeńki udzielona Markowi Kozłowskiemu (dalej: Relacja L. Duszeńki), 29 XI 2000 (w zbiorach autora).

Tadeusz Wolf – ROPCiO, Stanisław Januszkiewicz – ROPCiO, Zbigniew Konieczny – SKS¹⁷. W parę miesięcy później w stolicy Wielkopolski – 11 listopada – SB zastawiła „kocioł” w mieszkaniu Jerzego Nowackiego, członka KSS KOR, który był wówczas w Warszawie. Następnie dokonano rewizji i zatrzymano na 48 godzin przybyłych tam członków i współpracowników KSS Wielkopolsko-Kujawskiego: Jana Andrzejewskiego, Edmunda Chrościńskiego, Zbigniewa Koniecznego, Andrzeja Millera, Bogusława Śliwę, a także z ROPCiO Tadeusza Wolfa oraz Jerzego Pietkiewicza¹⁸.

W grudniu tr. Śliwa podjął w Kaliszu działania upamiętniające rocznicę tzw. wypadków grudniowych z 1970 r. Próbował z działaczami ROPCiO z Kalisza zamówić mszę żałobną w niektórych kaliskich kościołach, niestety jednak księża odmówili tym prośbom. W żadnym z kościołów nabożeństwa z tej okazji się nie odbyły¹⁹. W 1980 r. brał udział w akcjach bojkotujących wybory do Sejmu i Rad Narodowych, które odbyły się 23 marca tr.²⁰

24 lipca 1980 r. w Warszawie działacze opozycji demokratycznej podjęli decyzję o utworzeniu „tzw. społecznego trybunału sprawiedliwości, jako organu niezależnego kontrolującego postępowanie organów ścigania wobec oskarżonych wywodzących się ze środowisk antysocjalistycznych”. Wśród rozważanych kandydatów, którzy mieliby wejść w jego skład, wymieniono m.in. Bogusława Śliwę, Lecha Wałęsę, Władysława Bartoszewskiego, Jana Józefa Lipskiego, Stanisława Stommę. Ukonstytuowanie wspomnianej instytucji miało nastąpić, według inicjatorów, w pierwszych dniach sierpnia 1980 r.²¹. Nie doszło do tego, ponieważ sytuacja społeczno-polityczna, która się wówczas wytworzyła, spowodowała, że zamiar ten odłożono. Później do niego nie powrócono, gdyż zadania, które miał on realizować, w nieco innej formie wykonywała „Solidarność”. Zamiar powołania Bogusława Śliwy w skład Społecznego Trybunału Sprawiedliwości świadczy dobitnie, że cieszył się on dużym autorytetem w kręgach opozycji demokratycznej nie tylko w Kaliszu, ale i w Polsce.

W końcu sierpnia i na początku września przebywał w Warszawie, gdzie z „racji swego wykształcenia prawniczego udzielał się wiele przy redagowaniu statutu „S[olidarności]”, pomagał przy organizowaniu [„Solidarności”] Regionu Mazowsze przy ul. Szpitalnej (pierwsza siedziba Regionu Mazowsze). Tam udzielał porad prawnych dla nowo powstających związków w zakładach pracy Warszawy”²². Z kolei 7 września Antoni Pietkiewicz

¹⁷ *Dokumenty Komitetu, op. cit.*, s. 429.

¹⁸ *Ibidem*, s. 451.

¹⁹ Archiwum Państwowe w Kaliszu (dalej: APK), KW PZPR w Kaliszu (1953) 1975–1990. Wydział Organizacyjny. Materiały KW do KC – telexy, sygn. 248, Informacja (dalej: I) nr 154/79, 18 XII 1979 r., k. 56; M. Kozłowski, *Województwo kaliskie w świetle telexów Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (1977–1986)*, Kalisz 2004, s. 13. W pracy: *Metody pracy operacyjnej Aparatu Bezpieczeństwa wobec Kościołów i związków wyznaniowych 1945–1989*, wstęp, wybór dokumentów, red. A. Dziurok, Warszawa 2004, dok. nr 108, 18 XII 1979 r., *Warszawa – Informacja o działaniach operacyjno-politycznych Wydziału I Departamentu IV MSW w celu niedopuszczenia do odprawiania mszy świętych w intencji poległych na Wybrzeżu w grudniu 1970 r.*, s. 552, napisano: „Koordynowano i udzielano bezpośredniej pomocy [...] Wydz.[iałom] IV KW MO we Wrocławiu, Gdańsku, Szczecinie, Krakowie i Kaliszu w zakresie przeciwdziałania zamiarom elementów antysocjalistycznych na dzień 17 grudnia”.

²⁰ G. Schlender błędnie podaje, że wybory do sejmu odbyły się w czerwcu 1980 r. („Solidarność” Wielkopolski Południowej, *op. cit.*, s. 43).

²¹ *Opozycja demokratyczna w Polsce w świetle Akt KC PZPR (1976–1980). Wybór dokumentów*, wybór, wstęp i oprac. Ł. Kamiński, P. Piotrowski. Przedmową opatrzył W. Wrzesiński, Wrocław 2002, s. 321.

²² P. Sowa, K. Brzechczyn, *Kaliszki Sierpień 80. Rozmowa z A. Pietkiewiczem* [w:] *Sierpień 1980–1990. Wydanie specjalne w rocznicę Sierpnia 80*, oprac. K. Brzechczyn, Kalisz 1990, s. 10.

i Bogusław Śliwa przyjechali do Gdańska. Tam zebrali informacje oraz wskazówki na temat tworzących się w tym mieście Niezależnych Związków Zawodowych (NZZ). Następnego dnia przybyli do Kalisza i przekazali działaczom opozycji demokratycznej informacje na temat rodzących się nowych związków zawodowych. Zebrani doszli do wniosku, że „aktualna sytuacja polityczna w kraju jest niezwykle korzystna dla opozycji. PZPR jest rozbita. Wkrótce dojdzie do zlikwidowania C[entralnej] R[ady] Z[wiązków] Z[awodowych]”. Stwierdzili również, że ze względów taktycznych – by nie dopuścić do rozbięcia Wolnych Związków Zawodowych – nie powinno się do nich przyjmować aktywnych członków partii. Śliwa i Antoni Pietkiewicz wierzyli, że w niedługim czasie w Kaliszu wytworzy się korzystny klimat do powstania NZZ, np. w Kombinacie Budowlanym w Kaliszu. Uważano, że w zakładzie tym przyszłym przewodniczącym tej organizacji związkowej powinien być Antoni Pietkiewicz. Ponadto w trakcie zebrania ustalono, że Śliwa opracuje tekst ulotki propagującej NZZ. Miano ją kolportować wśród załóg kaliskich zakładów. Z kolei Tadeusz Konarski przedstawił ówczesną sytuację panującą w Zakładzie Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa (ZMER) w Kaliszu. Oferował pomoc w zorganizowaniu tam NZZ. Wreszcie Śliwa i Wolf poinformowali zebranych, że mają zamiar wystąpić o przywrócenie ich do pracy w poprzednich miejscach zatrudnienia²³.

Tymczasem 9 września w Fabryce Wyrobów Runowych (FWR) „Runotex” w Kaliszu załoga sformułowała postulaty wobec dyrekcji o charakterze ekonomiczno-socjalnym. Rozpoczął się strajk. 14 września do „Runotexu” przyjechali Antoni Pietkiewicz i Bogusław Śliwa. Ten ostatni pomógł załodze i zredagował tekst porozumienia pomiędzy strajkującymi a dyrekcją, który został podpisany o godz. 00.00 w hali produkcyjnej FWR „Runotex” m.in. w jego obecności²⁴.

Następnego dnia przybył on razem z Antonim Pietkiewiczem do Kaliskich Zakładów Koncentratów Spożywczych (KZKS) „Winiary” na zaproszenie powstałego tam Zakładowego Komitetu Strajkowego (ZKS)²⁵. Zastępca Komendanta Wojewódzkiego MO ds. Służby Bezpieczeństwa w Kaliszu płk Józef Skoczek pisał: „Stan na godz. 15.00. KZKS „Winiary” – Komitet Strajkowy przygotowuje nową wersję porozumienia (treść nieznaną). W redagowaniu pomaga B[ogusław]. Śliwa”²⁶. Dwa dni później – 17 września – SB

²³ AIPN Łd, 0044/10, t. 1, Informacja dot. aktualnej sytuacji polityczno-operacyjnej w województwie kaliskim, 9 IX 1980 r., k. 245.

²⁴ *Anatomia strajku*, oprac. Cz. Kurzajewski, „Kaliski Włóknierz”, 11 IX 1981. Numer specjalny wydany z okazji pierwszej rocznicy zakończenia strajku w Fabryce Wyrobów Runowych „Runotex” oraz wręczenia sztandaru zakładowej organizacji związkowej NSZZ „Solidarność”. Zob. też: J. Marciniak, *Strajk zaczęła 3-cia zmiana [w:] Sierpień 1980–1990. Wydanie specjalne w rocznicę sierpnia 80*, oprac. K. Brzechczyn, Kalisz 1990, s. 5–6. O strajku wspominało także Polskie Radio Program I w audycji „Muzyka i Aktualności” emitowanej we wrześniu 1980 r., a powtórzony 29 października 1980 r. Reportaż nosił tytuł: *Poniedziałek, 15 września. Fabryka ruszyła*. Zob. W. I., *Jeszcze pracujemy*, „Kaliski Włóknierz”, 13 XI 1980. Tam też treść felietonu wyemitowanego na łamach eteru. Tekst porozumienia znajduje się w: APK, Urząd Miejski w Kaliszu, sygn. 288, Porozumienie zawarte między Zakładowym Komitetem Strajkowym FWR „Runotex” w Kaliszu a Dyrekcją podpisane 14 kwietnia 1980 r., k. 14–15.

²⁵ G. Schlender, „Solidarność” *Wielkopolski Południowej*, op. cit., s. 52. J. Gawinecki błędnie podał, że: „Po zakończeniu strajku w »Runotexie« około 3 w nocy 14 IX przyjechali do nas A. Pietkiewicz i B. Śliwa zobaczyć co się dzieje. Umówiliśmy się, że przybędą rano (o godz. 11) na spotkanie z załogą” (*Wspomnienia strajkowe [w:] Sierpień 1980–1990. Wydanie, op. cit.*, s. 6). Por. M. Kozłowski, *Bogusław Śliwa. Zarys*, op. cit., s. 28.

²⁶ AIPN Łd, 0044/10, t. 1, Informacja dot. sytuacji społeczno-polityczno-operacyjnej na terenie województwa kaliskiego, 15 IX 1980 r., k. 261.

stwierdzała, że ZKS w „KZKS „Winiary” „jest nieustępliwy w kwestiach płacowych. W zakładzie przebywają: Bogusław Śliwa i Antoni Pietkiewicz”. Niewątpliwie na taką postawę strajkujących wpływała obecność dwóch działaczy opozycji kaliskich. Następnie dodawano: „Miejscowi aktywiści grup antysocjalistycznych w ostatnich dniach koncentrujący swoją działalność na organizowanie NSZZ (FWR »Runotex«, KZKS »Winiary«, Kombinat Budowlany i Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Ulic i Mostów w Borowie). Aktualnie za niekwestionowanego lidera sił antysocjalistycznych uważa się Bogusława Śliwę, z którym pozostali uzgadniają wszystkie przedsięwzięcia»²⁷. 21 września o godz. 16.00 strajk w KZKS „Winiary” został zakończony – Śliwa brał w nim udział do samego końca – podpisanym porozumieniem. Ustalono m.in., że Prezydium ZKS z dniem 21 września 1980 r. przekształci się w Komitet Założycielski (KZ) Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych (NSZZ). Będzie on czuwał nad realizacją warunków porozumienia i postulatów przyjętych przez dyrekcję zakładu do realizacji. Ponadto zobowiązano dyrekcję, aby przydzieliła KZ NSZZ od 22 września lokal z telefonem oraz inne środki techniczne niezbędne do wykonywania funkcji statutowych²⁸.

Rola Śliwy w strajku polegała na tym, że został uznany za eksperta w tym konflikcie. Była ona bardzo istotna, ponieważ znał się on na obowiązującym prawie i prowadził działania zgodnie z jego literą. Ponadto dysponował już pewnym doświadczeniem, np. udzielając porad prawnych dla nowo powstałych związków w Warszawie czy służąc radą w czasie strajku w kaliskim „Runotexie”. To on czuwał nad kwestiami prawnymi umowy pomiędzy dyrekcją a strajkującymi. Był dla władz partyjno-administracyjnych z tego powodu osobą bardzo niewygodną.

Po zakończeniu strajku w KZKS „Winiary” w zakładach pracy na terenie Kalisza zaczęły powstawać NSZZ. 23 września u Wiktora Szcześniaka odbyło się spotkanie przedstawicieli nowo powstających związków z Bogusławem Śliwą i Antonim Pietkiewiczem. Miało ono na celu wyłonienie delegacji do I sekretarza KW PZPR w Kaliszu, w sprawie przydziału lokalu na potrzeby NSZZ²⁹. Ponadto Śliwa twierdził, że jest w posiadaniu 10 tys. deklaracji wyrażających akces do NSZZ³⁰. Wreszcie zdecydowano, że Śliwa w dniu 28 września zorganizuje w Międzyzakładowym Klubie Zakładów Włókienniczych przy al. Wolności spotkanie przedstawicieli Komitetów Strajkowych poszczególnych zakładów z Kalisza. Zamiarem jego było „powołanie Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego [powinno być: Założycielskiego], który byłby organizatorem NSZZ w Kaliszu. W związku z tym miał się on udać w tej sprawie na konsultacje do Gdańska”³¹.

²⁷ *Ibidem*, Informacja dot. aktualnej sytuacji polityczno-operacyjnej w województwie kaliskim, 17 IX 1980 r., k. 262–263.

²⁸ APK, KW PZPR w Kaliszu (1953) 1975–190. Wydział Organizacyjny. Materiały KW do KC – teleksy, sygn. 250 [I, 21 IX 1980 r.], k. 67. Tekst porozumienia: APK, Urząd Miejski w Kaliszu, sygn. 288, Porozumienie zawarte między Zakładowym Komitetem Strajkowym a Dyrekcją Kaliskich Zakładów Koncentratów Spożywczych „Winiary” w dniu 21 IX 1980 r., k. 64–75. O tym, jak później kształtowała się sytuacja w tymże zakładzie, patrz: J. Lisiecki, Z. Menes, *W „Winiarach” po strajku*, „Ziemia Kaliska”, 2 XI 1980 r.

²⁹ AIPN Łd, 0044/10, t. 1, Informacja dot. sytuacji polityczno operacyjnej w województwie kaliskim, 24 IX 1980 r., k. 266.

³⁰ *Ibidem*, Informacja dot. aktualnej sytuacji polityczno operacyjnej w województwie kaliskim, 17 IX 1980 r., k. 263.

³¹ *Ibidem*, Informacja dot. sytuacji polityczno operacyjnej w województwie kaliskim, 24 IX 1980 r., k. 266.

29 września 1980 r. o godz. 15.00 w sali konferencyjnej Międzyzakładowego Domu Kultury przy al. Wojska Polskiego w Kaliszu, Bogusław Śliwa zorganizował spotkanie przedstawicieli i delegatów zakładów pracy Kalisza, mające na celu wybór Zarządu Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego (MKZ) NSZZ³². W zebraniu wzięły udział następujące delegacje reprezentujące Komitety Robotnicze i Zakładowe Komitety Założycielskie: FWR „Runotex”, WSK „PZL-Kalisz”, Kombinat Budowlany w Kaliszu, ZMER – Kalisz, WUKO – Kalisz, WPKM – Kalisz, KZKS „Winiary” – Kalisz, ZPJ „Wistil” – Kalisz, Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Ulic i Mostów w Kaliszu, ZPDZ „Polo” – Kalisz, Zakłady Meblarskie w Kaliszu³³. Spotkaniu przewodniczył Śliwa, który poinformował zebranych o liczbie przybyłych przedstawicieli i delegatów z zakładów pracy Kalisza (około 230 osób) oraz o liczbie deklaracji przynależności do NSZZ. Następnie Bogusław Śliwa omówił „cele oddolnie tworzących się Związków Zawodowych, które w odróżnieniu od określających się jako niezależne i tworzonych odgórnie związków branżowych – są autentycznym reprezentantem klasy robotniczej i jej interesów, stąd też nazwa »Solidarność«”. Stwierdził, że władze szykanują i utrudniają proces powstawania nowych związków, podając nieprawdziwe informacje. W związku z tym NSZZ „Solidarność” będzie prowadziła akcje wyjaśniające i propagandowe na temat celów i działalności tego związku. Poinformował zebranych, że do „momentu określonego statutem (dwóch miesięcy) powołuje się Tymczasowy Międzyzakładowy Komitet Założycielski NSZZ »Solidarność«, który załatwiać będzie sprawy organizacyjne i techniczne (starania o lokal, telefon, informacje dla załóg itp.) obejmującego swym zasięgiem nie tylko miasto Kalisz, ale także całe województwo”. Ponadto dodał, że do NSZZ „Solidarność” mogą złożyć akces pracownicy wszystkich zawodów, w tym także osoby będące członkami PZPR. Natomiast funkcji związkowych nie mogą sprawować „aktywiści zajmujący kierownicze stanowiska w organizacjach politycznych i gospodarczych oraz osoby nie cieszące się szacunkiem i autorytetem załóg”. Z kolei kandydatów do władz NSZZ „Solidarność” typować będą zakładowe Komitety Założycielskie NSZZ „Solidarność”, przedstawiając zarazem rekomendacje³⁴.

Przedstawiciele kaliskich zakładów pracy wybrali następującą reprezentację Prezydium TMKZ NSZZ „Solidarność” w Kaliszu: Antoni Pietkiewicz – Kombinat Budowlany – przewodniczący, Marek Stasiewicz – ZMER – wiceprzewodniczący, Walenty Wawrzyniak – WUKO – wiceprzewodniczący, Bogusław Śliwa – sekretarz, Jan Gawinecki – KZKS „Winiary” – członek, Andrzej Orczykowski – FWR „Runotex” – członek, Krzysztof Radziłowicz – WSK „PZL-Kalisz” – członek³⁵.

³² *Ibidem*, Informacja dot. przebiegu zebrania organizatorskiego MZK NSZZ „Solidarność” w Kaliszu w dniu 29.09.1980 r., 29 IX 1980 r., k. 273–275. Zob. też: APK, KW PZPR w Kaliszu (1953) 1975–190. Wydział Organizacyjny. Materiały KW do..., sygn. 250, I nr 92/80, 29 IX 1980 r., k. 73; M. Kozłowski, *Województwo kaliskie w świetle, op. cit.*, s. 27.

³³ MKZ w Kaliszu, „NSZZ Solidarność. Pismo MKZ NSZZ »Solidarność« woj. kaliskiego”, 20 X 1980 r.; MKZ NSZZ „Solidarność” w Kaliszu, „Ziemia Kaliska”, 12 X 1980 r.; Powstał Międzyzakładowy Komitet Założycielski NSZZ „Solidarność”, „Kaliski Włóknierz”, 2 X 1980 r.

³⁴ AIPN Łd, 0044/10, t. 1, Informacja dot. przebiegu zebrania organizatorskiego MZK NSZZ „Solidarność” w Kaliszu w dniu 29.09.1980 r., 29 IX 1980 r., k. 274–275. Zob. też: APK, KW PZPR w Kaliszu (1953) 1975–190. Wydział Organizacyjny. Materiały KW do..., sygn. 250, I z przebiegu zebrania założycielskiego MKZ NSZZ „Solidarność” w Kaliszu, 29 IX 1980 r., k. 74; M. Kozłowski, *Województwo kaliskie w świetle, op. cit.*, s. 27.

³⁵ AIPN Łd, 0044/10, t. 1, Informacja dot. przebiegu zebrania organizatorskiego MKZ NSZZ „Solidarność” w Kaliszu w dniu 29.09.1980 r., 29 IX 1980 r., k. 275–276. W informacji tej błędnie podano, iż w skład

Śliwa zajął się także budowaniem i rozwojem zespołu informacyjnego. Nieformalnie odpowiedzialny był za zbudowanie bazy informacyjno-medialnej³⁶. Powołał do życia pismo „NSZZ Solidarność”³⁷, na którego łamach publikował. Angażował się bardzo mocno w działalność propagandowo-informacyjną. Zaprosił w 1981 r. do Kalisza z wykładami, m.in. na temat historii, wiele znakomitych osób z opozycji demokratycznej: Kuronia³⁸, Michnika³⁹, Lityńskiego⁴⁰ czy też Mirosława Chojeckiego⁴¹ – szefa Niezależnej Oficyny Wydawniczej (NOWej) – który mówił na temat poligrafii. W porozumieniu z tym ostatnim zorganizował bardzo szybko bazę wydawniczą kaliskiej „Solidarności”. Oprócz tego Śliwa wraz z innymi działaczami „Solidarności” doprowadził do powstania Domu Kultury Robotniczej „Solidarność” w Kaliszu⁴². Należy podkreślić, że w całej Polsce był to jedyny taki ośrodek kultury powołany przez ten związek.

W początkach października prowadził wraz z Antonim Pietkiewiczem bardzo szeroką działalność informacyjną na temat „Solidarności”, udzielał porad prawnych, nawiązał kontakty z załogami pracy z Sycowa, Wieruszowa, Ostrzeszowa, Kępna, Pleszewa. Szczególnie koncentrował się na środowiskach lekarzy oraz nauczycieli⁴³. Płk Józef Skoczek tak pisał wówczas na temat działalności Śliwy: „Z dotychczasowych ocen wynika, że Śliwa i Pietkiewicz posiadają niekwestionowany autorytet w ruchu NSZZ w Kaliszu. Obecnie unikają oni wyraźnego eksponowania swoich postaw antysocjalistycznych, gdyż zamierzają umocnić swoje wpływy na środowiska robotnicze. Stąd też z naszej strony podejmowane są aktywne działania mające na celu ukazanie faktycznego oblicza moralno-politycznego ww., a w szczególności Śliwy, i eliminowanie ich z wpływów wśród klasy robotniczej m. Kalisza oraz nowo tworzącego się ruchu związkowego”⁴⁴. Należy podkreślić, że prowadzone przez SB działania wobec Śliwy nie przyniosły spodziewanych rezultatów. Z każdym dniem jego pozycja wśród członków „Solidarności” ulegała wzmocnieniu.

W grudniu na mocy uchwały Krajowej Komisji Porozumiewawczej (KKP) NSZZ „Solidarność” został powołany w skład powstałego 10 grudnia Komitetu Obrony Więzionych za Przekonania. Obok niego organizację tę reprezentowali: Stanisław Wądołowski – Szczecin, Bogusław Bardon – Opole, Lech Wałęsa – Gdańsk, Ryszard Kalinowski

Prezydium TMKZ NSZZ „Solidarność” wszedł „Kaźmierski – mistrz KZKS »Winiary«, wiceprzewodniczący Komitetu Strajkowego”. W teleksie z 29 IX 1980 r. błąd ten powielono (APK, KW PZPR w Kaliszu (1953) 1975–1990. Materiały KW do..., sygn. 250, k. 74). Zob. też: MKZ w Kaliszu, „NSZZ Solidarność. Pismo MKZ NSZZ »Solidarność« woj. kaliskiego”, 20 X 1980; Powstał Międzyzakładowy Komitet Założycielski NSZZ „Solidarność”, „Kaliski Włóknierz”, 2 X 1980; MKZ NSZZ „Solidarność” w Kaliszu, „Ziemia Kaliska”, 12 X 1980.

³⁶ M. Kozłowski, *Bogusław Śliwa. Zarys, op. cit.*, s. 33.

³⁷ „NSZZ Solidarność. Pismo MKZ NSZZ »Solidarność« woj. kaliskiego”, 20 X 1980.

³⁸ AIPN Łd, 0044/10, t. 2, Informacja dot. spotkania z Jackiem Kuroniem, 25 II 1981 r., k. 70–71.

³⁹ *Ibidem*, Informacja dot. pobytu A.[dama] Michnika w Kaliszu, 10 III 1981 r., k. 85.

⁴⁰ *Ibidem*, Informacja dot. kształtowania się sytuacji polityczno-operacyjnej na terenie województwa kaliskiego (16. 11–22. 11. 1981 r.), 23 XI 1981 r., k. 239.

⁴¹ *Ibidem*, Informacja dot. posiedzenia MKZ-Kalisz w dn. 28 bm., 29 IV 1981 r., k. 123.

⁴² M. Kozłowski, *Bogusław Śliwa. Zarys, op. cit.*, s. 73.

⁴³ AIPN Łd, 0044/10, t. 2, Informacja dot. aktualnej sytuacji polityczno-operacyjnej w woj. kaliskim, 12 X 1980 r., k. 319.

⁴⁴ *Ibidem*, Informacja dot. sytuacji w ruchu związkowym w niektórych zakładach pracy województwa kaliskiego, 16 X 1980 r., k. 317.

– Elbląg, Andrzej Rozpłochowski – Katowice, Longin Osieński – Siemianowice, Adam Niegoda – Zielona Góra, Kazimierz Świtoń – Katowice⁴⁵.

Śliwa bardzo dużą wagę przywiązywał do zakładania nowych związków na polskiej wsi. Pomagał w ich tworzeniu. Konkretnym tego przykładem był wystosowany przez Prezydium MKZ NSZZ „Solidarność” w Kaliszu *Apel do rolników*⁴⁶. Brał udział w zebraniu informacyjnym NSZZ Rolników (NSZZR) „Solidarność Wiejska” w miejscowości Staw, gmina Szczytniki⁴⁷. O tym, że dla Śliwy rzeczywistość wiejska była ważna, świadczy chociażby fakt napisania przez niego artykułu *W interesie Polski. Wstyd żeby Polska kupowała zboże*⁴⁸. Omówił w nim problem Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych na przykładzie gminy Szczytniki w woj. kaliskim. Tam NSZZR „Solidarność Wiejska” ze swoim przywódcą Mieczysławem Walczykiewiczem zażądała od władz rozwiązania Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej „Świt” w Cieszykowie, gmina Szczytniki. Pomagał im w przeprowadzeniu tego przedsięwzięcia, które zostało zakończone sukcesem⁴⁹. Był to pierwszy taki przypadek likwidacji Spółdzielni w Polsce, który stworzył precedens, stąd też był bardzo niebezpieczny dla władz w całym kraju.

Z inicjatywy Śliwy oraz Antoniego Pietkiewicza 11 stycznia 1981 r. w Wojewódzkim Domu Kultury w Kaliszu obradował I Wojewódzki Zjazd NSZZR „Solidarność Wiejska” województwa kaliskiego. Śliwa zachęcał rolników do powoływania KZ NSZZR „Solidarność Wiejska”. Informowało o tym, co działo się w tym zakresie w województwie kaliskim – w gminie Gołuchów – Radio Wolna Europa (RWE), które 15 stycznia 1981 r. przekazało tę wiadomość słuchaczom⁵⁰.

W początkach marca brał udział w zjeździe rolników ziemi ostrzeszowskiej. Omówił m.in. kwestię rejestracji NSZZR „Solidarność Wiejska” w Sądzie Wojewódzkim w Warszawie. Po tzw. wydarzeniach bydgoskich – z 19 marca 1981 r. – opowiadał się za udziałem w strajku powszechnym. Dał temu wyraz podczas głosowania w trakcie obrad KKP, w Stoczni Gdańskiej w dniu 31 marca 1981 r.⁵¹. Ze względu na swą postawę znalazł się na liście wśród 146 działaczy „Solidarności” – przygotowanej przez Departament IIIA MSW – którzy według

⁴⁵ *Uchwała Krajowej Komisji Porozumiewawczej* [NSZZ „Solidarność”], Gdańsk, 10 XII 1980 r. (druk ulotny, w zbiorach autora); *Dokumenty Krajowej Komisji Porozumiewawczej i Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” (1980–1981)*, wybór M. Owsieński, wstęp i oprac. T. Kozłowski, Warszawa 2012, dok. nr 39, s. 107–108. G. Schlender błędnie podała, że Komitet Obrony Więzionych za Przekonania został powołany 10 X 1980 r. („Solidarność” *Wielkopolski Południowej...*, op. cit., s. 109). Zob. też: A. Znamierowski, *Zaciskanie pięści. Rzecz o „Solidarności Walczącej”*, Gdynia 1989.

⁴⁶ *Apel do rolników*, „NSZZ Solidarność. Pismo MKZ NSZZ »Solidarność« woj. kaliskiego”, 20 X 1980.

⁴⁷ *Rolnicy za „Solidarnością”*, „NSZZ Solidarność. Pismo MKZ NSZZ »Solidarność« woj. kaliskiego”, 10 XI 1980. G. Schlender błędnie podała, że artykuł ten jest autorstwa Śliwy. Tymczasem nie jest on podpisany („Solidarność” *Wielkopolski Południowej*, op. cit., s. 75).

⁴⁸ B. Śliwa, *W interesie Polski. Wstyd żeby Polska kupowała zboże*, „NSZZ Solidarność. Pismo MKZ NSZZ »Solidarność« woj. kaliskiego”, 10 XI 1980.

⁴⁹ AIPN Łd, 0043/499, Sprawa Operacyjnego Rozpracowania kryptonim „Inwalida” przeciwko Mieczysławowi Walczykiewiczowi, Analiza zebranych informacji dot. M. Walczykiewicza figuranta SOR krypt. „Inwalida” nr 8185, 20 II 1983 r., k. 13. Zob. też: *Ibidem*, 0044/10, t. 2, Informacja dot. aktualnej sytuacji polityczno-operacyjnej w województwie kaliskim, 6 I 1981 r., k. 5.

⁵⁰ *Ibidem*, Informacja dot. aktualnej sytuacji w ruchu związkowym „Solidarności Wiejskiej” woj. kaliskiego, 26 I 1981 r., k. 43.

⁵¹ P. Sowa, K. Brzechczyn, *Kaliski Sierpień 80. Rozmowa z A. Pietkiewiczem*, s. 14. Szerzej o tym: M. Kozłowski, *Kaliska „Solidarność” wobec bydgoskiego marca 1981 roku*, Kalisz 2006.

władzy prezentowali radykalne poglądy⁵². Śliwa swoje zastrzeżenia wobec tego, jak postąpił przewodniczący NSZZ „Solidarność” Lech Wałęsa, podpisując tzw. porozumienie warszawskie, przedstawił na łamach kaliskiego „Serwisu Informacyjnego”. Pisał m.in.: „Mając możliwość obserwowania prac KKP, z niepokojem stwierdzam, że mamy do czynienia ze swoistym nawrotem kultu jednostki. Tysiące osób, dziennikarze, fotoreporterzy utożsamiają sobie »Solidarność« tylko z Lechem Wałęsą, zapominając o tym, że będąc zwykłym człowiekiem, jest on symbolem sukcesu tych, którzy dla stworzenia takiego ruchu oddali życie, spędzili wiele lat w więzieniach, byli represjonowani i bici przez cały aparat władzy z milicją na czele. W tej sytuacji wytwarzanie szczególnego kultu wobec Lecha jest przypisywaniem mu nie zapracowanych zasług, a także odbieraniem czci tym, którzy może niekiedy nie w mniejszym stopniu od niego przyczynili się do powstania »Solidarności«.

Obawiam się, że potęgowanie tego zjawiska jest początkiem groźnego procesu świadczącego o niemożności demokratyzowania naszego Związku oraz o tym, że nie potrafimy zrezygnować z metod kierowania ruchami społecznymi w sposób właściwy dla systemów nietotalitarnych. Pragnąc ostrzec społeczeństwo przed tym zjawiskiem, zdecydowana większość członków KKP postanowiła przekazać z obrad pełną relację, mimo że jest ona niekorzystna dla naszego przewodniczącego i samej KKP, albowiem uznano to za jedyny sposób zapewnienia »Solidarności« demokratycznego charakteru.

Mam nadzieję, że taka krytyka nie zaszkodzi Lechowi, a tym bardziej »Solidarności«, a wręcz przeciwnie, pomoże w usunięciu błędów, których nie jest pozbawiona żadna organizacja. Chodzi o to, aby zarówno Wałęsa, jak i członkowie »Solidarności« zrozumieli, że w interesie naszym leży wprowadzenie takiego systemu pracy Związku, aby zawsze realizował on potrzeby wszystkich członków, a nie tylko pewnej grupy, i stąd też potrzeba robić wszystko, aby nie zaczęto nas dzielić na wierzących i partyjnych, Żydów i Polaków, milicjantów, dyrektorów i podwładnych.

»Solidarność« jest nadzieją Polaków i trzeba czynić wszystko, aby jedyna szansa naszego narodu była czynnikiem integrującym społeczeństwo, a nie dzielącym»⁵³.

Wydaje się, że taka wypowiedź pisemna na temat Lecha Wałęsy była wówczas odosobniona, tym bardziej jest ona godna uwagi.

4 czerwca Śliwa brał udział w I Walnym Zjeździe Delegatów Regionu „Solidarności” województwa kaliskiego, który odbył się w Ostrowie Wielkopolskim. Dyskutowano m.in. nad ustaleniem zasięgu terytorialnego regionu „Solidarności”. Zdecydowano „praktykowanie jedności ruchu związkowego. W związku z tym podjęto uchwałę określającą mianem samodzielnego regionu województwo kaliskie, zgodnie z decyzjami KKP oraz regionalnej komisji wyborczej»⁵⁴. Natomiast 10 czerwca zakończone zostały wybory Zarządu Okręgu NSZZ „Solidarność»⁵⁵. Wybrano 30-osobowy zarząd, 9-osobowe prezydium i 5-osobową komisję rewizyjną. W skład prezydium Zarządu Okręgu został m.in. powołany Bogusław Śliwa⁵⁶. Z kolei 26 czerwca o godz. 9.00 w sali Związkowego Domu

⁵² S. Cenckiewicz, *Anna Solidarność. Życie i działalność Anny Walentynowicz na tle epoki (1929–2010)*, Poznań 2010, s. 241.

⁵³ B. Śliwa, *Z obrad KKP*, „Serwis Informacyjny. Pismo MKZ NSZZ »Solidarność« w Kaliszu”, 3 IV 1981.

⁵⁴ (ewi), *Powstał Region Kaliski NSZZ „Solidarność”*, „Głos Wielkopolski”, 5/6/7 VI 1981. Zob. też: *Powstał Region Kaliski NSZZ „Solidarność”*, „Głos Pracy”, 12, 13, 14 VI 1981.

⁵⁵ *I Okręgowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność”*, „Kaliski Włókniarz”, 4 VI 1981.

⁵⁶ *Od Sierpnia. Z życia Komisji Zakładowych NSZZ „Solidarność”*, „Kaliski Włókniarz”, 18 VI 1981;

Kultury przy alei Wolności 25 w Kaliszu odbył się Walny Zjazd Delegatów Okręgu NSZZ „Solidarność” w Kaliszu⁵⁷. Wybrano osiemnaście osób do Zarządu Regionalnego i sześciu delegatów na Zjazd Krajowy NSZZ „Solidarność” w Gdańsku. Do Zarządu Regionalnego weszli oprócz Śliwy: Mieczysław Banaszekiewicz, Leonard Duszeńko, Daniel Filar, Adam Gościński, Alfred Haft, Mieczysław Janiak, Grzegorz Kwaśniewski, Jacek Kościelniak, Wojciech Kościelniak, Bogdan Lisowski, Zdzisław Małecki, Antoni Pietkiewicz, Bronisław Piątkowski, Henryk Piwowarczyk, Marek Pawlak, Waleria Słomian, Andrzej Węgrzyn. Natomiast delegatami na Zjazd Krajowy zostali: Daniel Filar, Andrzej Orczykowski, Antoni Pietkiewicz, Krzysztof Radziłowicz, Bogusław Śliwa, Andrzej Węgrzyn⁵⁸.

30 czerwca 1981 r. w FWR „Runotex” odbyła się druga część obrad I Walnego Zjazdu Delegatów woj. kaliskiego, który dokonał wyboru regionalnych władz związkowych. Na przewodniczącego Zarządu Regionu w głosowaniu tajnym został wybrany Zygmunt Rolicz. Z kolei Zarząd ustanowił siedmioosobowe prezydium, w którym Bogusław Śliwa pełnił funkcję wiceprzewodniczącego ds. propagandy i informacji. Ponadto I Walny Zjazd Delegatów podjął w głosowaniu tajnym decyzję, że region będzie nosił nazwę „Wielkopolska Południowa”, a jego siedziba będzie się znajdowała w Kaliszu⁵⁹.

Na posiedzeniu Zarządu Regionu Wielkopolska Południowa, w dniu 7 lipca, Śliwa poinformował prezydium, że podjął odpowiednie przedsięwzięcia dotyczące poszerzenia działalności informacyjno-wydawniczej przez kaliską „Solidarność”. Głównym „celem jest m.in. wzbogacenie wiedzy o najnowszej historii Polski. Koncentrujemy zwłaszcza wysiłki nad uruchomieniem w Kaliszu własnej drukarni, która będzie zaspokajała potrzeby mieszkańców naszego i sąsiednich województw (sieradzkie, konińskie, częstochowskie i legnickie)”⁶⁰. Działania te były możliwe dzięki temu, że miał on bardzo dobre kontakty z NOWą, na której czele stał Chojecki. W porozumieniu z nim NOWa przysyłała materiały do Kalisza, które były drukowane przez „Solidarność” w tymże mieście. Dzięki temu pewną ich ilość w zamian za tę usługę NSZZ „Solidarność” Region Wielkopolska Południowa otrzymywał bezpłatnie⁶¹. W Kaliszu wydrukowano w ramach tej współpracy m.in. książki: Józefa Światła *Za kulisami bezpieki i partii*, Aleksandra Sołżenicyna *Archipelag Gułag* oraz *Zmierch odwagi*, Janusza Szpotańskiego *Caryca*

Wybory w Okręgu Kaliskim zakończone, „Wiadomości Dnia. Serwis Informacyjny NSZZ »Solidarność«”, 10 VI 1981. To ostatnie pismo podało w składzie zarządu dodatkowe osoby: Mieczysława Adamczewskiego, Lucynę Prylińską, Jana Owsianego, Wiesława Frankowskiego.

⁵⁷ *Komunikat*, „Wiadomości Dnia. Serwis Informacyjny NSZZ »Solidarność«”, 25 VI 1981.

⁵⁸ *Wybory w Okręgu Kaliskim do władz Regionu*, „Wiadomości Dnia. Serwis Informacyjny NSZZ »Solidarność«”, 30 VI 1981. Zob. też: AIPN Łd, 0166/5, Delegaci na I Krajowy Zjazd b. NSZZ „Solidarność” Region Kaliski, k. 91–97; *ibidem*, 0166/12, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Biuro „C”, Informator o delegatach na I Krajowy Zjazd NSZZ „Solidarność”, wrzesień–październik 1981 r., cz. 2, Warszawa 1984, k. 211–212.

⁵⁹ *Informacja*, NSZZ „Solidarność” Komisja Zakładowa Fabryka WYROBÓW Runowych „Runotex”, 6 VII 1981 r.; [W dniu 30 VI 1981 r.], „Wiadomości Dnia. Serwis Informacyjny NSZZ »Solidarność« Region Wielkopolska Południowa”, 3 VII 1981 (od tego numeru pismo to zmieniło wniety. Było nie jak dotychczas Serwisem Informacyjnym NSZZ „Solidarność”, ale był to Serwis Informacyjny NSZZ „Solidarność” Region Wielkopolska Południowa). Zob. też: J. Lisiecki, *Wybory w „Solidarności” Region Wielkopolska Południowa*, „Ziemia Kaliska”, 12 VII 1981; *Uchwały*, „Wiadomości Dnia. Serwis Informacyjny NSZZ »Solidarność« Region Wielkopolska Południowa”, 3 VII 1981.

⁶⁰ *Region informuje*, „Kaliski Włóknarz”, 23 VII 1981.

⁶¹ Szerzej o tym: M. Kozłowski, *Bogusław Śliwa. Zarys, op. cit.*, s. 72.

i zwierciadło oraz *Towarzysz Szmaciak czyli wszystko dobre, co się dobrze kończy*⁶², Leopolda Jeżewskiego [pseudonim Jerzego Łojka] *Dzieje sprawy Katyńia*⁶³.

W lipcu Śliwa utworzył w Kaliszu konspiracyjną Polską Partię Demokratyczną – oddział w Kaliszu. Członkostwo w niej miało się pokrywać z przynależnością do „Solidarności”. Organizacja miała zasięg lokalny⁶⁴. Tymczasem w kraju sytuacja dotycząca zaopatrzenia społeczeństwa w żywność była dramatyczna. 4 sierpnia Prezydium Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Wielkopolska Południowa, m.in. z inicjatywy Śliwy, było przeciwnie decyzjom rządu o obniżeniu przydziału wyrobów mięsnych. Protest przybrał formę „marszu głodujących” iłączony był z wiecem protestacyjnym⁶⁵.

We wrześniu Śliwa przyjechał do Gdańska, w którym odbywał się I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność” (I tura: 5–10 września). Brał w nim aktywny udział. Wraz z Janem Lityńskim był współredaktorem, choć pomysłodawcą tekstu był Henryk Siciński, uchwalonego przez Zjazd *Posłania do ludzi pracy Europy Wschodniej*⁶⁶ – jednego z najważniejszych dokumentów zjazdowych.

22 listopada przyjechał do warszawskiego mieszkania Kuronia, gdzie uczestniczył w zebraniu założycielskim Klubu Rzeczypospolitej Samorządnej – Wolność – Sprawiedliwość – Niepodległość i podpisał deklarację założycielską⁶⁷. 28 listopada zorganizował wspólnie z Antonim Pietkiewiczem w Kaliszu zebranie założycielskie wspomnianego Klubu. Przystąpiło do niego 51 osób. Śliwa, przemawiając do zebranych, stwierdził, że: „Kluby są konsekwencją zastoju społecznego i niemocy »Solidarności«. Ich zadaniem jest odciążenie związku od działań w sferze politycznej, aby mógł zajmować się sprawami wyłącznie pracowniczymi”. Z kolei Antoni Pietkiewicz powiedział m.in.: „Istotą powstania Klubów jest walka o demokratyzację w kraju, o doprowadzenie do pluralizmu partyjnego, wolnych wyborów. Docelowo mają się one stać partią polityczną. Dlatego też ich zadaniem ma być pobudzenie wśród społeczeństwa aktywności polityczno-społecznej. Jest to konieczne, gdyż obecne metody stosowane przez »Solidarność« (strajki)

⁶² AIPN Łd, 0044/10, t. 2, Informacja dot. aktualnej sytuacji społeczno-politycznej w województwie kaliskim, 27 VII 1981 r., k. 174; *ibidem*, Informacja dotycząca aktualnej sytuacji polityczno-operacyjnej, 7 VII 1981 r., k. 159; *ibidem*, Informacja dotycząca kształtowania się sytuacji polityczno-operacyjnej na terenie województwa kaliskiego w dniach od 1 do 12 lipca 1981 r., 12 VII 1981 r., k. 165.

⁶³ *Ibidem*, Informacja dot. posiedzenia Zarządu Okręgu NSZZ „Solidarność” Kalisz, odbytego w dniu 28 bm., 29 VII 1981 r., k. 181.

⁶⁴ D. Cecuda, *Leksykon opozycji politycznej 1976–1988*, Warszawa 1989, s. 75.

⁶⁵ AIPN Łd, 0044/10, t. 2, Informacja dot. wiecu i marszu protestacyjnego w Kaliszu, 4 VIII 1981 r., k. 184–186; Cz. Kurzajewski, *Wiec i marsz*, „Kaliski Włóknierz”, 14 VIII 1981; *Rezolucja uczestników marszu protestacyjnego z dnia 4 sierpnia 1981 r. do władz i posłów województwa kaliskiego*, „Wiadomości Dnia. Serwis Informacyjny NSZZ »Solidarność« Region Wielkopolska Południowa”, 7 VIII 1981. Zob. też: *Wiec w Kaliszu*, „Wiadomości Dnia. Serwis Informacyjny NSZZ »Solidarność« Region Wielkopolska Południowa”, 6 VIII 1981; J. Lisiecki, *Marsz protestacyjny*, „Ziemia Kaliska”, 9 VIII 1981; (ewi), *Wiec „Solidarności” w Kaliszu*, „Głos Wielkopolski”, 5 VIII 1981.

⁶⁶ Szerzej o tym: M. Kozłowski, *Bogusław Śliwa. Zarys, op. cit.*, s. 94–97; *idem*, *Okoliczności powstania „Posłania do ludzi pracy Europy Wschodniej” w 1981 roku i reakcja na nie w województwie kaliskim*, „Kronika Wielkopolski” 2005, nr 4.

⁶⁷ AIPN Łd, 0044/7, t. 47, Protokół przesłuchania świadka – Bogusława Śliwy, sporządziła por. Ewa Ostrowska, 20 IX 1982 r., k. 39–40; APK, KW PZPR w Kaliszu (1953) 1975–1990. Wydział Organizacyjny. Materiały KW do KC – teleksy, sygn. 257, I nr 416/81, 27 XI 1981 r., k. 49; M. Kozłowski, *Województwo kaliskie w świetle, op. cit.*, s. 52. Zob. też: *Rewizja w mieszkaniu Jacka Kuronia*, „Wiadomości Dnia. Serwis Informacyjny NSZZ »Solidarność« Region Wielkopolska Południowa”, 24 XI 1981.

w walce o demokratyzację nie zdają egzaminu”⁶⁸. Powoływanie wspomnianych Klubów w kraju niepokoiło władzę państwową. Obawiali się oni jej utraty. Należało temu przeciwdziałać.

Tymczasem rząd rozpoczął oszczerczą kampanię propagandową wobec związku. Przedstawił społeczeństwu „Solidarność” jako ruch społeczny dążący do krwawej konfrontacji z ówczesną władzą. Szukano pretekstu, aby się z nim rozprawić. Znalaziono go w postaci wypowiedzi członków Prezydium Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, która obradowała w dniach 3 i 4 grudnia w Radomiu z udziałem przewodniczących zarządów regionalnych. Prezydium uzależniło wyrażenie zgody na utworzenie Frontu Porozumienia Narodowego od spełnienia żądań, tj. ustawy o związkach zawodowych, prowizorium gospodarczego, dostępu do radia i telewizji. Natomiast na „ewentualne uchwalenie przez Sejm nadzwyczajnych uprawnień dla rządu, Związek” miał odpowiedzieć „24-godzinnym ogólnopolskim strajkiem protestacyjnym”⁶⁹.

Śliwa na nadzwyczajnym spotkaniu Zarządu Okręgu Kalisz i Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Region Wielkopolska Południowa z przewodniczącymi Komitetów Zakładowych z Kalisza stwierdził m.in., że „konfrontacja jest nieunikniona i należy się do niej przygotować. Sam moment konfrontacji musi wybrać związek w dogodnej dla siebie chwili jak np. decyzje o generalnej podwyżce cen, które nigdy nie były popularne”. Ponadto dodał, że „w chwili obecnej należy podejmować działania zmierzające do usunięcia Partii [PZPR] z zakładów pracy oraz masowego występowania członków z jej szeregów, gdyż nie może w niej być uczciwych ludzi. Dla osłabienia Partii i władz państwowych, związek musi prowadzić intensywne działania na odcinku wyborów do Rad Narodowych i dążyć do wyprowadzenia z nich Partii”⁷⁰. Planów tych nie zdążono zrealizować, ponieważ 13 grudnia wprowadzono w Polsce stan wojenny. Rozpoczęły się działania mające na celu internowanie działaczy „Solidarności”.

Śliwa od pierwszych dni stanu wojennego ukrywał się w mieszkaniach prywatnych na terenie Kalisza. Początkowo u Jadwigi i Jerzego Guzowskich – dwa dni – a następnie u Janiny Zdrowickiej⁷¹. Tam 25 lutego o godz. 20.00 został zatrzymany m.in. przez por. Wiesława Jachimka z KW MO w Kaliszu⁷². Decyzję o internowaniu otrzymał dnia następnego

⁶⁸ AIPN Łd, 0044/10, t. 2, Informacja dotyczy: zebrania założycielskiego Klubu Rzeczypospolitej Samorządnej „Wolność-Sprawiedliwość-Niepodległość”, 1 XII 1981 r., k. 248; zob. też: *ibidem*, 0044/7, t. 47, Protokół przesłuchania świadka – Bogusława Śliwy, sporządziła por. Ewa Ostrowska, 20 IX 1982, k. 40. O powstaniu wspomnianego Klubu informowała lokalna prasa: *Powstał Klub Samorządnej Rzeczypospolitej, „Solidarność. Zarząd Regionu Wielkopolska Południowa”*, 9 XII 1981; J. Wittich, »Klubowe meble« wiceprezesów, „Ziemia Kaliska”, 13 XII 1981 r. Alfabetyczną listę nazwisk osób z całego kraju, które podpisały *Deklarację Założycielską Klubów Samorządnej Rzeczypospolitej „Wolność-Sprawiedliwość-Niepodległość”*, zamieszczono w czasopiśmie „Robotnik”, 3 XII 1981.

⁶⁹ *Stanowisko Prezydium Komisji Krajowej i przewodniczących ZR NSZZ „Solidarność”, „Tygodnik Solidarność”* 1981, nr 37; *NSZZ „Solidarność” 1980–1981. Podstawowe, op. cit.*, s. 304–306. O rozmowach w Radomiu zob.: T. G. Ash, *Polska rewolucja. Solidarność 1980–1981*, Warszawa 1990, s. 159–160; J. Holzer, *Solidarność 1980–1981. Geneza i historia*, Warszawa 1990, s. 336–339.

⁷⁰ AIPN Łd, 0044/10, t. 2, Informacja dotyczy: kształtowania się sytuacji polityczno-operacyjnej na terenie województwa kaliskiego, 9 XII 1981 r., k. 251.

⁷¹ Szerzej o tym: M. Kozłowski, *Bogusław Śliwa. Zarys, op. cit.*, s. 112–113.

⁷² AIPN Łd, 0044/7, t. 47, Karta ewidencyjna, k. 109. G. Schlender błędnie podała, „że Śliwa został wysłędzony na cmentarzu miejskim 25 lutego 1982 r., podczas pogrzebu Feliksa Pietkiewicza, ojca Antoniego” (*NSZZ „Solidarność” w województwie, op. cit.*, s. 150). W pogrzebie tym nie mógł on uczestniczyć, ponieważ podczas ukrywania się u Janiny Zdrowickiej ani razu nie opuścił swojego miejsca ukrycia. Szerzej o tym: M. Kozłowski, *Bogusław Śliwa. Zarys, op. cit.*, s. 114–115.

– odmówił jej podpisania⁷³ – i przewieziony został do Ośrodka Odosobnienia w Ostrowie Wielkopolskim⁷⁴. Począwszy od 8 marca, brał udział w głódówce protestacyjnej zorganizowanej przez siedzących tam internowanych⁷⁵. Domagali się oni zwolnienia internowanych kobiet, przestrzegania praw człowieka i obywatela, zakończenia stanu wojennego. Głódówka trwała do 23 marca⁷⁶, ale on zrezygnował z niej – podobnie jak większość, która brała w niej udział – dzień wcześniej⁷⁷. Pomimo że kobiety z internowania nie zostały zwolnione, warunki życia internowanych w Ostrowie Wlkp. uległy poprawie.

31 marca 1982 r. Śliwa został przewieziony do Ośrodka Odosobnienia w Gębarzewie⁷⁸. Tam, począwszy od 14 maja, wziął udział w głódówce „na znak poparcia idei porozumienia narodowego”. Podstawowym powodem, dla którego zdecydował się na tę formę protestu, było „nierespektowanie przez władze swych zapewnień o przekazywaniu rodzinom wynagrodzeń, które uprzednio w swoich zakładach pracy otrzymywali internowani” oraz „niewłaściwa opieka lekarska w Ośrodku Odosobnienia w Gębarzewie”⁷⁹.

28 maja Śliwa został przewieziony do Wojewódzkiego Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Gnieźnie im. Aleksandra Piotrowskiego. Tam również nie poddawał się „sztuczemu dokarmianiu”⁸⁰. Dyrektor szpitala dr med. Marian Jaska wystawił Śliwie zaświadczenie, w którym opisał stan pacjenta: „Odwodnienie w przebiegu głódówki przewlekłej. Spastyczne, przewlekłe zapalenie jelita grubego. Ze względu na stan zdrowia nie ma bezwzględnych przeciwwskazań do przebywania w ośrodku odosobnienia”⁸¹. W szpitalu w Gnieźnie przebywał do 29 lipca⁸².

W międzyczasie Małgorzata Chwilczyńska – żona Bogusława Śliwy – 5 lipca zwróciła się do Komendanta Komendy Wojewódzkiej MO w Kaliszu płk. Józefa Skoczka z prośbą m.in. o „udzielenie tygodniowego urlopu z internowania mojemu mężowi

⁷³ AIPN Łd, 0044/7, t. 47, Pokwitowanie, 26 II 1982 r., k. 1; *ibidem*, 0043/846, Pokwitowanie, 26 II 1982 r., k. 25.

⁷⁴ *Ibidem*, 0044/7, t. 47, Pokwitowanie przyjęcia tymczasowo aresztowanych i skazanych 26.02.1982 r., godz. 10.30, Areszt Śledczy w Ostrowie Wielkopolskim, 26 II 1982 r., k. 104; *ibidem*, 33/28, Areszt Śledczy w Ostrowie Wielkopolskim. Skorowidz internowanych 1982 r., k. 74. Zob. też: M. Kozłowski, *Bogusław Śliwa. Zarys, op. cit.*, s. 116.

⁷⁵ AIPN Łd, 0044/7, t. 47, Pismo Bogusława Śliwy do Szanownego Pana Komendanta Ośrodka Internowania w Ostrowie Wlkp., 8 VIII 1982 r., k. 103.

⁷⁶ Szerzej o tym: M. Kozłowski, *Sytuacja internowanych w Ośrodku Odosobnienia w Ostrowie Wielkopolskim w lutym–marcu 1982 roku*, „Kronika Wielkopolski” 2010, nr 2, s. 40–51.

⁷⁷ AIPN Łd, 0044/7, t. 47, Pismo Bogusława Śliwy do Komendanta Wojewódzkiego MO w Kaliszu, 22 III 1982 r., k. 101/1.

⁷⁸ *Ibidem*, Pokwitowanie przyjęcia tymczasowo aresztowanych i skazanych 31.03.82 r., Zakład Karny w Gębarzewie, 31 III 1982 r., k. 100; *ibidem*, 33/27, Areszt Śledczy w Ostrowie Wielkopolskim. Skorowidz internowanych 1981–1982 r., k. 146.

⁷⁹ *Ibidem*, 0044/7, t. 47, Pismo Bogusława Śliwy do Ministra Sprawiedliwości prof. dr. hab. Sylwestra Zawadzkiego w Warszawie, 16 V 1982 r., k. 85.

⁸⁰ Cyt. za: G. Schlender, *NSZZ „Solidarność” w województwie, op. cit.*, s. 253.

⁸¹ AIPN Łd, 0044/7, t. 47, Zaświadczenie wystawione przez dyrektora Wojewódzkiego Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych im. Aleksandra Piotrowskiego w Gnieźnie, dr. med. Mariana Jaska dla Bogusława Śliwy, 7 VI 1982 r., k. 87.

⁸² M. Kozłowski, *Bogusław Śliwa. Zarys*, s. 118. G. Schlender błędnie podała, że Śliwa po opuszczeniu Gębarzewa „wyszedł na wolność we IX t[ego]. r[oku tj. 1982]” (*Śliwa Bogusław [w:] Słownik biograficzny, op. cit.*, s. 223).

Bogusławowi Śliwie w celu załatwienia przez niego formalności wizowych⁸³, ponieważ chciał on opuścić Polskę wraz z rodziną i osiedlić się w jednym z państw zachodnich. Początkowo myślał o Francji. Naczelnik Wydziału III KW MO w Kaliszu mjr Zdzisław Tomaszewski w piśmie do naczelnika Wydziału Śledczego KW MO, w tymże mieście, mjr. Jerzego Kamińskiego wnioskował o „załatwienie podania odmownie”. W uzasadnieniu pisał: „Z posiadanego przez nas rozpoznania operacyjnego wynika, że B. Śliwa nie jest zdecydowany jednoznacznie na wyjazd za granicę na pobyt stały. Uważa, że pozostanie w kraju. W tej sytuacji prośba Chwilczyńskiej wydaje się tylko wybiegiem, aby Śliwa mógł pokazać się w Kaliszu, co mogłoby doprowadzić do ożywienia działalności niektórych działaczy ekstremy »Solidarności» w Kaliszu»⁸⁴. 20 lipca mjr Jerzy Kamiński odpowiedział Małgorzacie Chwilczyńskiej na jej prośbę z 5 lipca. Stwierdził, że Komendant Wojewódzki MO w Kaliszu wydał w tej sprawie decyzję odmowną. Następnie pisał: „Jednocześnie informuję, że zwolnienie męża z internowania nastąpi w chwili przedłożenia przez Obywatelkę paszportów z aktualnymi wizami. Nadmieniam również, że Obywatelka jako żona internowanego B. Śliwy jest uprawniona do dokonywania wszelkich czynności prawnych związanych z wyjazdem za granicę”⁸⁵. W związku z tym Małgorzata Chwilczyńska po raz kolejny – 28 lipca – zwróciła się do Komendanta Wojewódzkiego MO w Kaliszu z prośbą o udzielenie przepustki jej mężowi na okres dwóch tygodni na załatwienie formalności związanych z uzyskaniem wizy w ambasadzie francuskiej⁸⁶. Tym razem płk Józef Skoczek zezwolił na udzielenie Bogusławowi Śliwie przepustki od 29 lipca, od godz. 8.00, do 12 sierpnia, kiedy miał się zgłosić ponownie w Gębarzewie do godz. 15.00⁸⁷. Tymczasem 29 lipca 1982 r. Ośrodek Odosobnienia w Gębarzewie rozwiązano, a Śliwa został wpisany 30 lipca na stan Ośrodka Odosobnienia dla internowanych w Kwidzynie⁸⁸.

30 lipca Bogusław Śliwa zwrócił się z prośbą do Komendanta Wojewódzkiego MO w Kaliszu o wydanie mu dokumentu stwierdzającego fakt jego „internowania z przyczyn politycznych z zaznaczeniem, iż termin mojego pobytu w Ośrodku internowania jest nieokreślony i może jeszcze trwać dłuższy okres czasu”⁸⁹.

9 sierpnia przebywał w Warszawie. Tam próbował załatwić formalności związane z uzyskaniem wizy na wyjazd do Francji. Poinformowano go, że aktualnie nie można mu wydać wizy, ponieważ Francja „nie uregulowała jeszcze statusu tego typu imigrantów z Polski”. W tej sytuacji zwrócił się on do ambasady Danii – bez pozytywnego rezultatu

⁸³ AIPN Łd, 0044/7, t. 47, Pismo Małgorzaty Chwilczyńskiej do Komendanta KW MO w Kaliszu [płk. Józefa Skoczka], 5 VII 1982 r., k. 82.

⁸⁴ *Ibidem*, Naczelnik Wydziału III KW MO w Kaliszu mjr Z. Tomaszewski do naczelnika Wydziału Śledczego KW MO w Kaliszu [mjr. J. Kamińskiego], 6 VII 1982 r., k. 81.

⁸⁵ *Ibidem*, Pismo naczelnika Wydziału Śledczego KW MO w Kaliszu [mjr. Jerzego Kamińskiego] do Obywatelki Małgorzaty Chwilczyńskiej, 20 VII 1982 r., k. 80.

⁸⁶ *Ibidem*, Pismo Małgorzaty Chwilczyńskiej do Komendanta Wojewódzkiego MO w Kaliszu [płk. Józefa Skoczka], 28 VII 1982 r., k. 78.

⁸⁷ *Ibidem*, Zezwolenie na udzielenie przepustki Bogusławowi Śliwie, Komendant Wojewódzki MO w Kaliszu płk Józef Skoczek do Komendanta Ośrodka Odosobnienia dla internowanych w Gębarzewie, 28 VII 1982 r., k. 77; *ibidem*, Zaświadczenie, sporządził naczelnik Wydziału Ogólnego KW MO w Kaliszu, 3 VIII 1982 r., k. 72.

⁸⁸ *Ibidem*, Ośrodek Odosobnienia w Kwidzynie do KW MO w Kaliszu, 31 VII 1982 r., k. 74.

⁸⁹ *Ibidem*, Pismo Bogusława Śliwy do Komendanta Wojewódzkiego MO w Kaliszu [płk. Józefa Skoczka], 30 VII 1982, k. 75.

– i Szwecji, gdzie powiedziano mu, że mogą z nim rozmawiać na ten temat dopiero w drugiej połowie grudnia. Po jego naleganiach umówiono się z nim na rozmowę pod koniec sierpnia tegoż roku⁹⁰.

11 sierpnia napisał kolejną prośbę do Komendanta Wojewódzkiego MO w Kaliszu. Dotyczyła ona przedłużenia okresu przepustki „celem załatwienia spraw wizowych i przygotowania się do wyjazdu do jednego z państw Zachodnich”⁹¹. Wyrażono na nią zgodę. 12 sierpnia naczelnik Wydziału Śledczego KW MO w Kaliszu poinformował naczelnika Wydziału Śledczego KW MO w Elblągu, że Śliwa nie zgłosił się 19 sierpnia do Ośrodka Odosobnienia w Kwidzynie⁹², a płk Skoczek poinformował Komendanta Ośrodka Odosobnienia dla internowanych w Kwidzynie, że Śliwa przybędzie tam 20 sierpnia⁹³. Tymczasem Śliwa 18 sierpnia znowu napisał pismo do Komendanta Wojewódzkiego MO w Kaliszu, w którym prosił o przedłużenie okresu przepustki, „ponieważ z przyczyn obiektywnych – jak pisał – większość spraw, na realizację których uzyskałem przepustkę, będę mógł dopiero załatwić po 25 sierpnia”⁹⁴. Płk Skoczek przedłużył mu przepustkę od 20 do 31 sierpnia⁹⁵ i poinformował Komendanta Ośrodka Odosobnienia dla internowanych w Kwidzynie, że Śliwa ma zgłosić się tam 1 września⁹⁶. 30 sierpnia Śliwa ponownie zwrócił się do Komendanta Wojewódzkiego MO w Kaliszu o przedłużenie przepustki z powodu konieczności załatwienia paru spraw, które wymagały jego obecności na wolności. Uzasadniał to tym, że 6 września 1982 r. miała odbyć się z jego wniosku rozprawa przed Terenową Komisją Odwoławczą ds. Pracy w Kaliszu⁹⁷, w kwestii legalności pozbawienia go wynagrodzenia i świadczeń socjalnych związanych z ostatnim miejscem jego zatrudnienia. Ponadto 16 i 17 września został on zaproszony do ambasady amerykańskiej w Warszawie na badania lekarskie oraz rozmowy, których odbycie było niezbędnym warunkiem otrzymania wizy⁹⁸. I tym razem przedłużono Śliwie przepustkę od 31 sierpnia do 8 września⁹⁹.

⁹⁰ *Ibidem*, Notatka służbowa, sporządziła inspektor Wydziału Śledczego KW MO w Kaliszu por. Ewa Ostrowska, 11 VIII 1982 r., k. 71.

⁹¹ *Ibidem*, Pismo Bogusława Śliwy do Obywatela Komendanta Wojewódzkiego Milicji Obywatelskiej w Kaliszu [płk. Józefa Skoczka], 11 VIII 1982 r., k. 68.

⁹² *Ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału Śledczego KW MO w Kaliszu [mjr. Jerzego Kamińskiego] do naczelnika Wydziału Śledczego Komendy Wojewódzkiej MO w Elblągu, 12 VIII 1982 r., k. 69.

⁹³ *Ibidem*, Zezwolenie na przedłużenie przepustki Bogusławowi Śliwie, Komendant Wojewódzki MO w Kaliszu płk Józef Skoczek do Komendanta Ośrodka Odosobnienia dla internowanych w Kwidzynie, 12 VIII 1982 r., k. 67.

⁹⁴ *Ibidem*, Pismo Bogusława Śliwy do Obywatela Komendanta Wojewódzkiego Milicji Obywatelskiej w Kaliszu [płk. Józefa Skoczka], 18 VIII 1982 r., k. 65.

⁹⁵ *Ibidem*, Zaświadczenie, sporządził naczelnik Wydziału Ogólnego KW MO w Kaliszu, 19 VIII 1982 r., k. 60.

⁹⁶ *Ibidem*, Zezwolenie na przedłużenie terminu przepustki Bogusławowi Śliwie, Komendant Wojewódzki MO w Kaliszu płk Józef Skoczek do Komendanta Ośrodka Odosobnienia dla internowanych w Kwidzynie, 19 VIII 1982 r., k. 64.

⁹⁷ *Ibidem*, Terenowa Komisja Odwoławcza ds. Pracy w Kaliszu, Zaświadczenie o odbyciu sprawy wniosku Bogusława Śliwy, w dniu 6.09.82 r., sporządził inspektor Wydziału Zatrudnienia i Spraw Socjalnych Aleksandra Wojciechowska, k. 58.

⁹⁸ *Ibidem*, Pismo Bogusława Śliwy do Obywatela Komendanta Wojewódzkiego Milicji Obywatelskiej w Kaliszu [płk. Józefa Skoczka], 30 VIII 1982 r., k. 57.

⁹⁹ *Ibidem*, Zaświadczenie, sporządził zastępca naczelnika Wydziału Ogólnego KW MO w Kaliszu, 31 VIII 1982 r., k. 54; *ibidem*, Zezwolenie na przedłużenie terminu przepustki Bogusławowi Śliwie, Komendant Wojewódzki MO w Kaliszu płk Józef Skoczek do Komendanta Ośrodka Odosobnienia dla internowanych w Kwidzynie, 31 VIII 1982 r., k. 56.

W dniu 3¹⁰⁰ i 5 września¹⁰¹ Śliwa wysłał prośbę do Komendanta Wojewódzkiego MO w Kaliszu o zwolnienie z internowania. Sprawę tę przejął zastępcą Komendanta Wojewódzkiego MO ds. Służby Bezpieczeństwa ppłk Jerzy Więckowski. Obawiając się samodzielnie podjąć decyzję w tak istotnej sprawie i chcąc zyskać na czasie, przedłużył mu termin przepustki od 8 do 20 września¹⁰², a sam zwrócił się w kwestii zwolnienia Śliwy do dyrektora Departamentu III MSW w Warszawie płk. Henryka Dankowskiego. Pisał m.in., że SB w Kaliszu wzięła „pod uwagę interes operacyjny” i dlatego udzieliła mu przepustki, którą następnie przedłużano do 20 września. Następnie pisał: „Przedłużając termin przepustki, kierowano się m.in. takimi okolicznościami jak: spowodowanie przez w/wym. ujawnienia ukrywającego się Marka Pawłaka (Przewodniczący MKZ NSZZ „Solidarność” Kalisz); oferowaną przez w/wym. pomocą w przedmiocie dobrowolnego zgłoszenia ukrywającego się Tadeusza Wolfa (współredaktor nielegalnego czasopisma „Wolne Słowo” oraz kadrowy pracownik Zarządu Regionu Wielkopolska Południowa NSZZ „Solidarność”); brakiem jednoznacznych materiałów operacyjnych świadczących o podjęciu przez w/wym. działalności sprzecznej z obowiązującym porządkiem prawnym; sytuacją rodzinną B. Śliwy (kwestia finansowa, sprawy związane z zamiarem wyjazdu na stałe za granicę – rozmowy w ambasadach, badania lekarskie). (...) Zwracam się z uprzejmą prośbą o rozważenie możliwości wykorzystania w środkach masowego przekazu całości lub fragmentów prośby o uchylenie internowania w stosunku do Bogusława Śliwy (...). Mając na uwadze termin udzielonej internowanemu B. Śliwie przepustki [do 20 września 1982 r.] proszę uprzejmie o zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie”¹⁰³. W odpowiedzi stwierdzono, iż „ze względu na dobro prowadzonego śledztwa przeciwko grupie kierowniczej KSS-KOR niecelowym jest wykorzystywanie propagandowe prośby B. Śliwy o uchyleniu internowania. Biuro Śledcze MSW przewiduje jego przesłuchanie jako świadka w tym procesie. (...) Odnosnie samej prośby B. Śliwy o uchyleniu internowania proponuję zająć stanowisko negatywne, stosując system okresowego udzielania mu przepustek w celu załatwienia spraw związanych z uzyskaniem wizy w ambasadzie francuskiej w Warszawie”¹⁰⁴.

20 września Śliwa otrzymał odpowiedź negatywną na prośbę z 3 i 5 września. W związku z tym naczelnik Wydziału Śledczego KW MO w Kaliszu nakazał mu zgłosić się do Ośrodka Odosobnienia w Kwidzynie do godz. 10.00 dnia 21 września 1982 r.¹⁰⁵. Ponadto mjr Kamiński pisał do Komendanta Ośrodka Odosobnienia dla internowanych

¹⁰⁰ *Ibidem*, Pismo Bogusława Śliwy do Obywatela Komendanta Wojewódzkiego Milicji Obywatelskiej w Kaliszu [płk. Józefa Skoczka], 3 IX 1982 r., k. 46.

¹⁰¹ *Ibidem*, Pismo Bogusława Śliwy do Pana Komendanta Wojewódzkiego Milicji Obywatelskiej w Kaliszu [płk. Józefa Skoczka], 7 IX 1982 r., k. 45.

¹⁰² *Ibidem*, Zaświadczenie, sporządził naczelnik Wydziału Śledczego KW MO w Kaliszu [mjr Jerzy Kamiński], 31 VIII 1982 r., k. 50. Zob. też: *Ibidem*, Zezwolenie na przedłużenie przepustki Bogusławowi Śliwie, zastępca Komendanta Wojewódzkiego MO ds. Służby Bezpieczeństwa w Kaliszu ppłk Jerzy Więckowski do Komendanta Ośrodka Odosobnienia dla internowanych w Kwidzynie, 7 IX 1982 r., k. 51.

¹⁰³ *Ibidem*, Pismo zastępcy Komendanta Wojewódzkiego MO ds. Służby Bezpieczeństwa w Kaliszu ppłk. Jerzego Więckowskiego do dyrektora Departamentu III MSW w Warszawie [płk. Henryka Dankowskiego], 9 IX 1982 r., k. 44.

¹⁰⁴ *Ibidem*, Pismo dyrektora Departamentu III MSW w Warszawie płk. H.[enryka] Dankowskiego do zastępcy Komendanta Wojewódzkiego MO ds. Służby Bezpieczeństwa Tow.[arzysza] ppłk. Jerzego Więckowskiego w Kaliszu, 16 IX 1982 r., k. 41.

¹⁰⁵ *Ibidem*, Pismo naczelnika Wydziału Śledczego KW MO w Kaliszu [mjr. Jerzego Kamińskiego] do Obywatela Bogusława Śliwy, 20 IX 1982 r., k. 42.

w Kwidzynie: „Dodatkowo informuję, że przebywający na przepustce do dnia 20.09.1982 r. internowany Bogusław Śliwa (...) winien zgłosić się do Waszego Ośrodka w dniu dzisiejszym tj. 21.09.1982 r. Przedłużenie przepustki w/wym. o jeden dzień wynikało z przyczyn od niego niezależnych i podyktowane było czynnościami procesowymi prowadzonymi przez tut.[ejszy] Wydział Śledczy”¹⁰⁶. Śliwa samowolnie przedłużył sobie pobyt na wolności – do 23 września do godz. 17.00 nie pojawił się on w Ośrodku internowania¹⁰⁷. W tym miejscu należy podkreślić, że 20 września Emilia i Zbigniew Kasejowie¹⁰⁸ – adwokaci z Kalisza, oraz Marian Karaczewski¹⁰⁹ – kpt. Ludowego Wojska Polskiego w stanie spoczynku, zwrócili się do Komendanta Wojewódzkiego MO w Kaliszu Józefa Skoczka z prośbą o przyjęcie poręczenia za Śliwę, że nie będzie on do chwili zakończenia stanu wojennego podejmował działalności związkowej i politycznej oraz będzie przestrzegał porządku prawnego ustalonego dekretem o stanie wojennym. Prośby te zostały odrzucone.

Tymczasem Śliwa w październiku znowu wystąpił do Komendanta Wojewódzkiego MO w Kaliszu z prośbą o udzielenie mu przepustki. Ten wydał 21 października na nią zgodę. Miała ona obowiązywać od 25 października do 4 listopada 1982 r.¹¹⁰. 22 października została ona jednak wstrzymana na skutek interwencji zastępcy Komendanta Wojewódzkiego MO ds. SB ppłk. Jerzego Więckowskiego¹¹¹. Kolejną przepustkę Śliwa otrzymał od 15 do 25 listopada¹¹². 24 listopada Komendant Wojewódzki MO w Kaliszu płk Józef Skoczek wydał decyzję o uchyleniu internowania Bogusława Śliwy¹¹³. Zwolniony został dzień później¹¹⁴.

Z chwilą wyjścia na wolność „stałe czuł się zagrożony”¹¹⁵. Nie przeszkadzało mu to jednak w tym, aby włączyć się natychmiast w podziemny ruch „Solidarności”.

¹⁰⁶ *Ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału Śledczego Komendy Wojewódzkiej MO w Kaliszu mjr. Jerzego Kamińskiego do Komendanta Ośrodka Odosobnienia dla internowanych w Kwidzynie, 21 IX 1982 r., k. 9. G. Schlender błędnie podała, że Śliwa przybył do Kwidzyna 20 września (*NSZZ „Solidarność” w województwie, op. cit.*, s. 167). Także nieprawidłową informację, iż przybył on „pod koniec sierpnia” 1982 r., podała M. Kozłowski (*Bogusław Śliwa. Zarys, op. cit.*, s. 119).

¹⁰⁷ AIPN Łd, 0044/7, t. 47, Pismo Komendanta Ośrodka Odosobnienia w Kwidzynie kpt. J. Pobłockiego do naczelnika Wydziału Śledczego KW MO w Kaliszu [mjr. Jerzego Kamińskiego], 23 IX 1982 r., k. 8.

¹⁰⁸ *Ibidem*, Pismo Emilii i Zbigniewa Kasejów do Komendanta Wojewódzkiego MO w Kaliszu, 20 IX 1982 r., k. 30.

¹⁰⁹ *Ibidem*, Oświadczenie Mariana Karaczewskiego, 20 IX 1982 r., k. 29.

¹¹⁰ *Ibidem*, Zezwolenie na udzielenie przepustki Bogusławowi Śliwie, Komendant Wojewódzki MO w Kaliszu płk Józef Skoczek do Komendanta Ośrodka Odosobnienia dla internowanych w Kwidzynie, 21 X 1982 r., k. 21.

¹¹¹ *Ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału Śledczego Komendy Wojewódzkiej MO w Kaliszu [mjr. Jerzego Kamińskiego] do Komendanta Ośrodka Odosobnienia dla internowanych w Kwidzynie, 22 X 1982 r., k. 22.

¹¹² *Ibidem*, Zezwolenie na udzielenie przepustki Bogusławowi Śliwie, Komendant Wojewódzki MO w Kaliszu płk Józef Skoczek do Komendanta Ośrodka Odosobnienia dla internowanych w Kwidzynie, 11 XI 1982, k. 17. Zob. też: *Ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału Śledczego Komendy Wojewódzkiej MO w Kaliszu mjr. Jerzego Kamińskiego do naczelnika Wydziału Śledczego Komendy Wojewódzkiej MO w Elblągu, 11 XI 1982, k. 14. G. Schlender błędnie podała, że Śliwa otrzymał przepustkę od 25 października (*NSZZ „Solidarność” w województwie, op. cit.*, s. 167).

¹¹³ AIPN Łd, 0043/846, Decyzja nr 73 o uchyleniu internowania Bogusława Śliwy, 24 XI 1982 r., k. 26. Zob. też: *Ibidem*, 0044/7, t. 47, Szyfrogram naczelnika Wydziału Śledczego Komendy Wojewódzkiej MO w Kaliszu mjr. Jerzego Kamińskiego do naczelnika Wydziału Śledczego Komendy Wojewódzkiej MO w Elblągu, 24 XI 1982 r., k. 13.

¹¹⁴ *Ibidem*, Świadcstwo zwolnienia internowanego Bogusława Śliwy, 25 XI 1982 r., k. 10.

¹¹⁵ Relacja L. Duszeńki. O tym, że Śliwa po wyjściu z internowania obawiał się o swoje życie i dał temu wyraz w rozmowie odbytej już na emigracji w Szwecji, w 1984 r., w której stwierdził, że „był przekonany o tym, że miał być zabity”. Zob. K. O. Larsson, *Polens hemliga polis – en valdets mafia* [tłum. własne: Polska tajna policja – mafia posługująca się gwałtem], „Dagens Nyheter”, 8 XI 1984 r.

Próbował znaleźć pracę, jednak nie chciano go nigdzie zatrudnić. Wspólnie z inżynierem Jerzym Guzowskim założyli w grudniu 1982 r. prywatne przedsiębiorstwo – Zakład Tworzyw Sztucznych, który mieścił się w Kaliszu przy ul. Częstochowskiej. Śliwa oficjalnie został zarejestrowany jako pracownik, ale faktycznie był współwłaścicielem – „cichym współnikiem”. Po dwóch miesiącach odbiorca zrezygnował z zakupu towaru. Stało się tak na skutek działania SB. Po pewnym czasie, aby mogło ono nadal funkcjonować, niezbędna była pożyczka. SB zastraszyło formalnego właściciela, stwierdzając, że jej nie dostanie i uniemożliwią mu prowadzenie firmy, dopóki nie zwolni Śliwy. Bogusław został bez pracy. Przepracował tam kilka tygodni. Później miał jeszcze nadzieję na pracę w mającym dopiero powstać funduszu dla rolnictwa – wspieranym przez Episkopat Polski – ale do tego nie doszło¹¹⁶.

W styczniu 1983 r. skontaktował się on z ukrywającym się w Warszawie Antonim Pietkiewiczem. Rozmowy dotyczyły sprowadzenia maszyn drukarskich do Kalisza, aby wydawać podziemne czasopisma. W marcu tegoż roku spotkali się oni ponownie w stolicy, przy czym Śliwa zabrał ze sobą byłą działaczkę „Solidarności” z Kalisza Elżbietę Kubasik. Wówczas zapadła decyzja, że w Kaliszu należy wydawać podziemne czasopismo, Śliwa zaś zobowiązał się do jego redagowania. Kubasik miała zajmować się stroną techniczną, a Antoni Pietkiewicz czuwać nad całością. Po powrocie do Kalisza Śliwa wraz z Elżbietą Kubasik doszli do przekonania, że należy przyłączyć do tej inicjatywy grupę działaczy „Solidarności” z Konina i Sieradza. Tak też się stało. Do spotkania doszło w Koninie. Wówczas też zapadły decyzje: o utworzeniu Międzyregionalnej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność” Kalisz-Konin-Sieradz, na której czele stanął Antoni Pietkiewicz, oraz o wydawaniu wspólnego pisma „Nasza Solidarność”. Śliwa zredagował jego dwa pierwsze numery, które wydrukowano w Kaliszu. Pomocy udzielili mu Elżbieta Kubasik, która sporządziła makiety, oraz Krzysztof Doman i Marek Wiśniewski. Wszyscy pochodzili z Kalisza. Czasopismo obejmowało swym zasięgiem rejon Kalisza, Konina i Sieradza. Kolejne numery były drukowane w Warszawie, a zajął się tym Pietkiewicz na prośbę Śliwy. Ten ostatni natomiast nadal zbierał informacje do następnych numerów, m.in. od Kubasik, a następnie przekazywał je do Warszawy, do Pietkiewicza¹¹⁷.

17 kwietnia Komitet Organizacyjny Obchodów Święta 1 i 3 Maja przy Regionalnym Komitecie Koordynacyjnym NSZZ „Solidarność” w Kaliszu wezwał społeczeństwo Kalisza, „aby stawili się na regionalny wiec, który odbędzie się w dniu 1 Maja o godz. 10.30 na pl. św. Józefa w Kaliszu”¹¹⁸. Pomysłodawcą i współorganizatorem tego niezależnego od władz pochodu pierwszomajowego w Kaliszu w 1983 r. był Śliwa¹¹⁹. Za to działanie

¹¹⁶ M. Kozłowski, *Bogusław Śliwa. Zarys, op. cit.*, s. 120.

¹¹⁷ AIPN Łd, 0043/846, Protokół przesłuchania świadka – Elżbiety Kubasik, sporządził kpt. Wiesław Jachimek, 9 V 1985 r., k. 33. Wydział V KW MO w Kaliszu rozpoczął 6 X 1983 r. SOR kryptonim „Układ”, która dotyczyła działalności MKK NSZZ „Solidarność” Kalisz-Konin-Sieradz. W związku z tą sprawą rozpracowywani operacyjnie byli m.in.: Bogusław Śliwa, Maria Kowalewska, Marek Aleksandrak, Janusz Pietkiewicz, Sławomir Wichliński, Jacek Malec, Lucyna Prylińska, Elżbieta Kubasik (*ibidem*, 0044/2, t. 18, Analiza przestępczości politycznej..., k. 13).

¹¹⁸ *Apel do ludzi pracy regionu kaliskiego*, „Magazyn Polski Walczącej TKK NSZZ »Solidarność« Region Wlkp. Płd.”, kwiecień 1983.

¹¹⁹ M. Kozłowski, *Bogusław Śliwa. Zarys, op. cit.*, s. 120. O uczestnictwie Śliwy w niezależnym pochodzie 1 maja 1983 r. w Kaliszu zob. AIPN Łd, 0043/811, Informacja dot. zachowania się niektórych uczestników demonstracji w dniu 1 maja 1983 r. na Placu Św. Józefa w Kaliszu, 1 V 1983 r., k. 99.

został tymczasowo aresztowany i przewieziony do aresztu w Ostrowie Wielkopolskim. W Kaliszu podjęto próbę doprowadzenia do wypuszczenia go z aresztu. Dr med. Zbigniew Kledecki w opinii na temat stanu zdrowia Śliwy napisał, że choruje on na chorobę wrzodową żołądka oraz przewlekły stan zapalny jelit, który wymaga odpowiedniej diety, możliwej do stosowania jedynie w warunkach domowych, i prosił zarazem sąd w Kaliszu o rozpoznanie sprawy i wypuszczenie Śliwy z aresztu. Skutkiem tego Śliwę umieszczono na II Oddziale Wewnętrznego Szpitala Wojewódzkiego w Kaliszu, gdzie przebywał od 3 czerwca do 4 lipca pod opieką lekarzy, ale również SB¹²⁰.

Niezależnie od podjętego przez dr. Kledeckiego działania w czerwcu inżynier Józef Jaworowicz¹²¹, aktorka Kazimiera Starzycka-Kubalska¹²² oraz prawnik Wincenty Edmund Pawlaczyk¹²³ – wszyscy zamieszkiwali w Kaliszu – złożyli za Śliwę w Sądzie Rejonowym w Kaliszu poręczenie z wnioskiem o uchylenie aresztu tymczasowego. Poręczenie zostało przyjęte. 7 czerwca 1983 r. Sąd Rejonowy w Kaliszu pod przewodnictwem prezesa Leszka Kruszwickiego „wydał postanowienie o uchyleniu aresztu wobec podejrzanego Bogusława Śliwy, przyjmując poręczenie od Rady Prawnego Wincentego E. Pawlaczyka”¹²⁴.

W dniu 1 sierpnia Janusz Roszewski – wiceprokurator Prokuratury Rejonowej w Jarocinie – po zapoznaniu się z aktami w sprawie podjęcia w dniu 1 maja 1983 r. na pl. św. Józefa w Kaliszu kontrpochołu postanowił umorzyć śledztwo przeciwko Bogusławowi Śliwie – na podstawie amnestii z 21 lipca 1983 r.¹²⁵ – oraz uchylić środek zapobiegawczy w postaci poręczenia osoby godnej zaufania, radcy prawnego adwokata Wincentego Pawlaczyka, który został zastosowany postanowieniem Sądu z 7 czerwca 1983 r.¹²⁶

W owym czasie sytuacja finansowa Śliwy była bardzo trudna, jako że nadal nie miał pracy. 24 października 1983 r. został on wpisany w Urzędzie Miejskim w Wydziale Zatrudnienia i Spraw Socjalnych w Kaliszu do ewidencji osób, które pozostawały bez pracy lub nie pobierały nauki w szkole przez okres dłuższy niż trzy miesiące. Tegoż dnia złożył dokumenty o przyjęcie go do pracy w Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego „PZL – Kalisz”. 28 października otrzymał informację, że zakład ten nie jest zainteresowany jego zatrudnieniem¹²⁷.

Śliwa w tym okresie z jednej strony poszukiwał pracy, z drugiej zaś wciąż utrzymywał bliskie kontakty z podziemnymi strukturami „Solidarności” i coraz częściej myślał o wyjeździe z kraju.

Brak pracy, możliwości zatrudnienia, nękanie psychiczne jego i najbliższej rodziny przyczyniły się do tego, że Śliwa zdecydował się opuścić kraj i zamieszkać w Szwecji.

¹²⁰ Szerzej o tym: *Bogusław Śliwa. Zarys...*, *op. cit.*, s. 122–123. G. Schlender błędnie napisała, że dr med. Z. Kledecki dał poręczenie do Sądu Rejonowego w Kaliszu w sprawie Śliwy, tymczasem była to opinia lekarska. Autorka stwierdziła tak w swojej pracy, cytując bezkrytycznie źródło w tej sprawie, tj. meldunek SB o uchyleniu środka zapobiegawczego wobec Śliwy z 9 VI 1983 r. (*NSZZ „Solidarność” w województwie, op. cit.*, s. 254).

¹²¹ AIPN Łd, 0043/811, Do Prokuratury Rejonowej w Kaliszu. W sprawie tymczasowego aresztowania Bogusława Śliwy. Zgłoszenie, 4 VI 1983 r., k. 92.

¹²² *Ibidem*, k. 93.

¹²³ *Ibidem*, k. 94.

¹²⁴ *Ibidem*, Telegram. Wydział Inspekcji Biura Śledczego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Warszawie, Meldunek o uchyleniu środka zapobiegawczego, 9 VI 1983 r., k. 85.

¹²⁵ *Dziennik Ustaw*, 22 VII 1983 r.

¹²⁶ M. Kozłowski, *Bogusław Śliwa. Zarys, op. cit.*, s. 124–125.

¹²⁷ *Ibidem*, s. 126–127.

„To, że wyjechałem – stwierdzał po latach – spowodowane było przede wszystkim brakiem pracy i źródeł utrzymania”¹²⁸. Żona Śliwy wspominała, że ostatecznie o decyzji wyjazdu z Polski przesądziło to, że spodziewali się drugiego dziecka¹²⁹.

Śliwa przed wyjazdem z kraju spotkał się w Warszawie z Antonim Pietkiewiczem i Elżbietą Kubasik. Omówili oni działania związane z kontynuacją wydawania pisma „Nasza Solidarność” i zdecydowali, że obowiązki z tym związane przejmie E. Kubasik¹³⁰. Po raz kolejny Śliwa podjął też starania o wpisanie go na listę adwokatów. Wysyłał w tej sprawie pismo do Rady Adwokackiej w Poznaniu. Pisał, że wyjeżdża z Polski i w związku z tym pełnomocnikiem w sprawie uzyskania wpisu na listę adwokatów uczynił adwokata Stanisława Szczukę z Zespołu nr 25 w Warszawie¹³¹. SB odnotowała: „W bieżącym roku [Śliwa] zamierza wyjechać na stałe do Szwecji, jako emigrant polityczny. Planuje się zakończenie sprawy po wyjeździe figuranta z jednoczesnym zastrzeżeniem przyjazdu do kraju jako osoby niepożądaney”¹³².

Pierwszą próbę wyjazdu podjął 12 grudnia 1983 r., niestety cofnięto go na odprawie celnej. Ostatecznie wyjechał do Szwecji 30 grudnia i tegoż dnia znalazł się w obozie dla uchodźców we Flen¹³³.

Przez pierwszych kilka miesięcy utrzymywał się z zasiłku socjalnego. „Po kilku miesiącach podjąłem pracę – wspominał po latach Śliwa – a w międzyczasie ukończyłem kilka kursów”. Pracował m.in. jako introligator¹³⁴. Włączył się też w wir działalności politycznej. Działał w Kongresie Polaków w Szwecji jako sekretarz zarządu.

W 1984 r. po zabójstwie ks. Jerzego Popiełuszki komentował to wydarzenie w prasie i telewizji szwedzkiej. I tak 8 listopada w czasopiśmie „Dagens Nyheter”¹³⁵ – ogólnokrajowym dzienniku z największym nakładem – Śliwa w artykule Karla Olova Larssona, *Polens hemliga polis-en valdets mafia* [Polska tajna policja – mafia posługująca się gwałtem]¹³⁶, „ewidentnie – według WUSW w Kaliszu – szkaluje organy PRL”¹³⁷. Stwierdzał on m.in.: „Zamordowanie ojca [powinno być: księdza] Popiełuszki jest logiczną konsekwencją bezprawnej władzy ministerstwa spraw wewnętrznych w Polsce. Tajna policja jest najwyższą władzą i sędzią. Oni zinfiltrowali wszystkie

¹²⁸ K. Brzechczyn, *B. Śliwa – ostatnia rozmowa* [w:] *Sierpień 1980*, *op. cit.*, s. 11.

¹²⁹ M. Kozłowski, *Bogusław Śliwa. Zarys*, *op. cit.*, s. 127.

¹³⁰ AIPN Łd, 0043/846, Protokół przesłuchania świadka – Elżbiety Kubasik, sporządził kpt. Wiesław Jachimek, 9 V 1985 r., k. 34.

¹³¹ M. Kozłowski, *Bogusław Śliwa. Zarys*, *op. cit.*, s. 127.

¹³² AIPN Łd, 0044/2, t. 18, Analiza przestępczości politycznej, k. 5.

¹³³ M. Kozłowski, *Bogusław Śliwa. Zarys*, *op. cit.*, s. 128. Błędną datę wyjazdu 31 grudnia podali: G. Schlender, *Śliwa Bogusław* [w:] *Słownik biograficzny*, *op. cit.*, s. 223; K. Brzechczyn, *O prokuratorze*, cz. 2, „Życie Kalisza”, 8 XII 1999; J. Mosiński, *op. cit.*, s. 96.

¹³⁴ K. Brzechczyn, *B. Śliwa – ostatnia rozmowa* [w:] *Sierpień 1980*, *op. cit.*, s. 11. G. Schlender stwierdza, że „wykonywał zawód introligatora” (*Śliwa Bogusław* [w:] *Słownik biograficzny*, *op. cit.*, s. 223). Sformułowanie takie sugeruje, że pracował tylko w tym zawodzie, a tak nie było.

¹³⁵ G. Schlender błędnie zapisała tytuł dziennika szwedzkiego jako „Dagens Nyheter” (*NSZZ „Solidarność” w województwie*, *op. cit.*, s. 254).

¹³⁶ W materiale WUSW w Kaliszu tytuł artykułu przetłumaczono jako „Polska Służba Bezpieczeństwa – mafia przemocy”. Zob.: Pismo naczelnika Wydziału Śledczego WUSW w Kaliszu do st.[arszego] ins.[pektora] kier.[ownika] ds. Dep.[artamentu] I (por. R. Kołodziej), 21 III 1985 r., k. 7.

¹³⁷ *Ibidem*.

części społeczeństwa. Nikt nie ma odwagi, by zrobić coś przeciwko ich władzy¹³⁸. Podobnego w treści wywiadu udzielił również rozgłośni RWE¹³⁹. Z kolei 10 listopada 1984 r. brał udział razem z prezesem Rady Ministrów Rządu Rzeczypospolitej Polskiej w Londynie, Kazimierzem Sabbatem, w obchodach Święta Niepodległości Polski w Medborgarhuset w Sztokholmie¹⁴⁰.

W styczniu 1985 r. Śliwa przysłał przez zaufaną osobę list do Antoniego Pietkiewicza¹⁴¹. Napisał w nim m.in., że „nawiązał kontakt z przedstawicielami Biura Koordynacyjnego »Solidarność« za granicą w Paryżu, Brukseli i Sztokholmie”¹⁴². W związku z tym stwierdzał, że „ma spore możliwości załatwienia wielu spraw dla podziemia”. Proponował Pietkiewiczowi przysłanie do Polski „jednego lub dwóch powielaczy mimo związanych z tym trudności (celnych)” oraz „zorganizowanie i udzielenie dalszej pomocy finansowej dla dalszej działalności w kraju”¹⁴³.

7 kwietnia Śliwa udzielił kolejnego wywiadu dla RWE pt. *Rozmowa z prokuratorem*¹⁴⁴. Kpt. Jachimek pisał: „W wywiadzie tym [Śliwa] ponownie szkaluje organa władzy państwowej PRL, prokuratury i MSW. Prawdopodobnym jest, iż RWE nada cykl rozmów z B. Śliwą”¹⁴⁵. Z kolei Elżbieta Kubasik, słuchając wypowiedzi Śliwy w RWE, stwierdziła, że powiedział on m.in., „że Kalisz jest jednym z najprężniej działających ośrodków działalności podziemnej »Solidarności«”. W związku z tym dalsza jego wypowiedź zmierzała do udzielania pomocy Kaliszowi¹⁴⁶.

Działanie Śliwy bardzo niepokoiło władze państwowe w Polsce. Biuro Śledcze MSW w Warszawie doszło do wniosku – po dokonaniu analizy treści artykułu zamieszczonego w „Dagens Nyheter” oraz na podstawie posiadanych materiałów operacyjnych – że z formalnoprawnego punktu widzenia dopuścił się on popełnienia przestępstw: „Założenia i kierowania związkami, którego istnienie, ustrój i cel mają pozostać tajemnicą wobec organów państwowych – art. 278 § 2 kk, rozpowszechniania fałszywych informacji za granicą przy użyciu druku – art. 273 § 1 kk, w zw. z art. 271 § 2 kk, wejścia w porozumienie z osobą działającą na rzecz obcej organizacji w celu działania na szkodę interesów politycznych PRL – art. 132 kk”¹⁴⁷.

18 kwietnia 1985 r. zastępca prokuratora Wojskowej Prokuratury Garnizonowej we Wrocławiu ppłk Zbigniew Gołębiowicz wydał postanowienie o wszczęciu śledztwa wobec

¹³⁸ K. O. Larsson, *op. cit.*

¹³⁹ Pismo naczelnika Wydziału Śledczego WUSW w Kaliszu do st.[arszego] ins.[pektora] kier.[ownika] ds. Dep.[artamentu] I (por. R. Kołodziej), 21 III 1985 r., k. 7.

¹⁴⁰ M. Kozłowski, *Bogusław Śliwa. Zarys, op. cit.*, s. 129.

¹⁴¹ AIPN Łd, 0043/846, Plan czynności operacyjno-śledczych do sprawy nr RSD-7/85, opracował kierownik sekcji Wydziału Śledczego kpt. Wiesław Jachimek, 19 IV 1985 r., k. 16.

¹⁴² *Ibidem*, Notatka dot.[ycząca]oceny prawno-karnej działalności b.[yłego] Prokuratora Rejonowego w Kaliszu Bogusława Śliwy, 1 III 1985 r., k. 4.

¹⁴³ *Ibidem*, Plan czynności operacyjno-śledczych do sprawy nr RSD-7/85, opracował kierownik sekcji Wydziału Śledczego kpt. Wiesław Jachimek, 19 IV 1985 r., k. 16.

¹⁴⁴ *Ibidem*, Pismo naczelnika Wydziału III WUSW w Kaliszu ppłk. Zdzisława Tomaszewskiego do naczelnika sekcji Wydziału Śledczego WUSW w Kaliszu, 12 IV 1985 r., k. 8.

¹⁴⁵ *Ibidem*, Plan czynności operacyjno-śledczych do sprawy nr RSD-7/85, opracował kierownik sekcji Wydziału Śledczego kpt. Wiesław Jachimek, 19 IV 1985 r., k. 16.

¹⁴⁶ *Ibidem*, Protokół przesłuchania świadka – Elżbiety Kubasik, sporządził kpt. Wiesław Jachimek, 9 V 1985 r., k. 34.

¹⁴⁷ *Ibidem*, Notatka dot. oceny prawno-karnej działalności b.[yłego] Prokuratora Rejonowego w Kaliszu Bogusława Śliwy, 1 III 1985, k. 4.

Bogusława Śliwy po rozpatrzeniu materiałów, tj. „wejścia przez Bogusława Śliwę w porozumienie z RWE w celu działania na szkodę interesów politycznych PRL uzasadniających podejrzenie popełnienia przez niego przestępstw z art. 132 kk”, i postanowił „powierzyć przeprowadzenie śledztwa w całości Wydziałowi Śledczemu WUSW w Kaliszu”. W uzasadnieniu napisał m.in., że Śliwa „udzielił na łamach dziennika „Dagnes [powinno być: Dagens] Nyheter” wywiadu, szkalując w nim władze PRL. Niezależnie od tego z nadesłanych materiałów [z WUSW z Kalisza] wynika, iż Bogusław Śliwa nawiązał w kwietniu 1985 r. kontakt z rozgłośnią RWE w Monachium i w wywiadach dla niej zawarł szereg wypowiedzi szkalujących naczelne organa władzy PRL, przynosząc tym szkodę interesów politycznych naszego kraju”¹⁴⁸. Ppłk Gołębiowicz wydał również postanowienie o zarządzeniu przeszukania mieszkania Janusza Pietkiewicza zamieszkałego w Kaliszu¹⁴⁹ oraz Antoniego Pietkiewicza zamieszkałego w Warszawie¹⁵⁰. Uczynił to, ponieważ z materiałów śledztwa wynikało, że istnieje uzasadnione podejrzenie, iż w mieszkaniach zajmowanych przez nich znajdują się przedmioty, które mogą być dowodem popełnienia przestępstwa. Z kolei w Kaliszu kpt. Jachimek opracował plan czynności operacyjno-śledczych związanych ze sprawą, którą rozpoczęto wobec Bogusława Śliwy¹⁵¹. W maju przesłuchano w tym celu Elżbietę Kubasik¹⁵². 10 lipca 1985 r. Wojskowa Prokuratura Garnizonowa we Wrocławiu wydała postanowienie o zawieszeniu postępowania karnego i poszukiwaniu Śliwy listem gończym¹⁵³, ponieważ: „Z zebranych dotychczas materiałów dowodowych wynika – pisał ppłk Gołębiowicz – że Bogusław Śliwa przebywa aktualnie w Szwecji, co stanowi jedyną przeszkodę do kontynuowania postępowania przygotowawczego”¹⁵⁴. Wreszcie 5 sierpnia 1985 r. WUSW w Kaliszu wysłał meldunek o zakończeniu postępowania wobec Śliwy do Wydziału Inspekcji Biura Śledczego MSW w Warszawie. W konkluzji napisano: „Z zebranych materiałów dowodowych wynika, że Bogusław Śliwa przebywa obecnie w Szwecji, w związku z czym śledztwo należy zawiesić”¹⁵⁵.

W grudniu 1985 r., po brawurowej ucieczce z Polski braci Adama i Krzysztofa Zielińskich do Szwecji, zaangażował się w pomoc dla nich, aby ich nie deportowano i by mogli

¹⁴⁸ *Ibidem*, Postanowienie o wszczęciu śledztwa wobec Bogusława Śliwy wydane przez zastępcę Prokuratora Wojskowej Prokuratury Garnizonowej we Wrocławiu ppłk. Zbigniewa Gołębiowicza, 18 IV 1985 r., k. 11.

¹⁴⁹ *Ibidem*, Postanowienie o zarządzeniu przeszukania w sprawie Bogusława Śliwy mieszkania Janusza Pietkiewicza wydane przez zastępcę Prokuratora Wojskowej Prokuratury Garnizonowej we Wrocławiu ppłk. Zbigniewa Gołębiowicza, 18 IV 1985 r., k. 12.

¹⁵⁰ *Ibidem*, Postanowienie o zarządzeniu przeszukania w sprawie Bogusława Śliwy mieszkania Antoniego Pietkiewicza wydane przez zastępcę Prokuratora Wojskowej Prokuratury Garnizonowej we Wrocławiu ppłk. Zbigniewa Gołębiowicza, 18 IV 1985 r., k. 13.

¹⁵¹ *Ibidem*, Plan czynności operacyjno-śledczych do sprawy nr RSD-7/85, opracował kierownik sekcji Wydziału Śledczego kpt. Wiesław Jachimek, 19 IV 1985 r., k. 15–17.

¹⁵² *Ibidem*, Protokół przesłuchania świadka – Elżbiety Kubasik, sporządził kpt. Wiesław Jachimek, 9 V 1985 r., k. 32–34.

¹⁵³ *Ibidem*, List gończy za ukrywającym się podejrzanym Bogusławem Śliwą wydany przez zastępcę Prokuratora Wojskowej Prokuratury Garnizonowej we Wrocławiu ppłk. Zbigniewa Gołębiowicza, 10 VI 1985 r., k. 49.

¹⁵⁴ *Ibidem*, Postanowienie o zawieszeniu postępowania karnego i poszukiwaniu podejrzanego listem gończym Bogusława Śliwy wydane przez zastępcę Prokuratora Wojskowej Prokuratury Garnizonowej we Wrocławiu ppłk. Zbigniewa Gołębiowicza, 10 VI 1985 r., k. 50.

¹⁵⁵ *Ibidem*, WUSW w Kaliszu, Meldunek o zakończeniu postępowania [wobec Bogusława Śliwy] do Wydziału Inspekcji Biura Śledczego MSW w Warszawie, 5 VIII 1985 r., k. 52.

pozostać w swojej nowej ojczyźnie. Wypowiadał się w tej kwestii w telewizji, jak również na łamach „Dagens Nyheter”, stwierdzając, że jeśli rząd szwedzki zgodzi się na ich powrót do Polski, to trafią oni do Zakładu Poprawczego. Dzięki jego interwencji otrzymali prawo pobytu w Szwecji¹⁵⁶.

W 1989 r. w Polsce doszło do istotnych przemian politycznych. Dzięki temu Śliwa mógł przyjechać do kraju i uczynił to w sierpniu tegoż roku. Wizyta trwała krótko, ale zdążył zobaczyć się i porozmawiać ze swoimi kolegami z tzw. pierwszej Solidarności. Było ono praktycznie otwarte, stąd też nie o wszystkim chciał rozmawiać. „Obawiał się, że na sali oprócz dobrych znajomych znajdują się ludzie, którzy mogą z jakichś jego wypowiedzi zrobić zły użytek, dlatego też był wówczas oszczędny w słowach”¹⁵⁷. Był „w bardzo dobrej formie psychicznej i fizycznej”¹⁵⁸. Na pytanie o jego dalsze plany osobiste stwierdził: „W dalszym ciągu doszkałam się, chcę ukończyć kurs, który aktualnie realizuję, myślę, że w ciągu roku powinienem go zrealizować, a jednocześnie pracuję i chciałbym kontynuować pracę. (...) Po ukończeniu kursu zajmę się działalnością związaną z transferami myśli technicznej między innymi ze Szwecji do Polski. Chciałbym czynić to w sposób zawodowy przy pomocy własnego przedsiębiorstwa, łącząc dwie w tej chwili moje ojczyzny. (...) Polacy zamieszkali w kraju i za granicą mogą sobie wzajemnie pomóc, tak więc uważam, że droga, którą wybrałem, jest słuszna, i myślę, że po okresie 20–30 lat Polska będzie w stanie osiągnąć ten standard życia, jaki jest obecnie w Szwecji udziałem każdego obywatela”¹⁵⁹.

Niestety, nie dane było Śliwie zrealizować swoich planów. Zmarł nagle 23 listopada 1989 r. w Sztokholmie i tam też został 7 grudnia pochowany. Na nagrobku znajduje się napis¹⁶⁰:

BOGUSŁAW ŚLIWA *1944 +1989
GORĄCY PATRIOTA
PRZEŚLADOWANY ZA
BEZKOMPROMISOWĄ
WALKĘ O PRAWA CZŁOWIEKA
WSPÓŁPRACOWNIK KOR-U
CZŁONEK KK SOLIDARNOŚCI
ZMUSZONY DO EMIGRACJI Z KRAJU
Spoczywaj w Panu

W Kaliszu na łamach lokalnego czasopisma „Ziemia Kaliska” został zamieszczony nekrolog o następującej treści: „Tymczasowy Zarząd Regionu Wielkopolska Południowa NSZZ „Solidarność” z głębokim bólem zawiadamia Wszystkich, że 23 listopada 1989 r. zmarł nagle w Sztokholmie w wieku 44 lat śp. Bogusław Śliwa.

Człowiek o wielkim Sercu, gorący Patriotą, prześladowany za Swoją bezkompromisową walkę z bezprawiem, na skutek której 23 sierpnia 1978 r. zwolniono Go

¹⁵⁶ M. Kozłowski, *Bogusław Śliwa. Zarys, op. cit.*, s. 129.

¹⁵⁷ Relacja L. Duszeńki.

¹⁵⁸ Relacja (magnetofonowa) Zdzisława Kąkola udzielona Markowi Kozłowskiemu, 28 X 2000 r. (w zbiorach autora).

¹⁵⁹ K. Brzechczyn, *B. Śliwa – ostatnia rozmowa [w:] Sierpień 1980–1990, op. cit.*, s. 14.

¹⁶⁰ M. Kozłowski, *Bogusław Śliwa. Zarys, op. cit.*, s. 130.

dyscyplinarnie ze stanowiska prokuratora Prokuratury Wojewódzkiej w Kaliszu. Działacz Komitetu Obrony Robotników, w latach 1980-81 Sekretarz Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Wielkopolska Południowa, w okresie stanu wojennego internowany, wreszcie zmuszony przez Służbę Bezpieczeństwa do emigracji z Kraju.

Ostatnie pożegnanie Zmarłego w Sztokholmie – 7 grudnia 1989 r. W Kaliszu zostanie odprawione – przez Ojca Jezuitę Stefana Dzierżka – uroczyste nabożeństwo za spójność naszego Przyjaciela w niedzielę 17 grudnia o godzinie 10.00 [w kościele] OO Jezuitów.

Pozostajemy osamotnieni współpracownicy i przyjaciele Zmarłego”¹⁶¹.

Z okazji dwudziestej rocznicy powstania „Solidarności” w sierpniu 2000 r. na gmachu kaliskiego sądu odsłonięto tablicę pamiątkową¹⁶² poświęconą Bogusławowi Śliwie¹⁶³. W grudniu tr. tygodnik „Ziemia Kaliska” wymienił go wśród grona najwybitniejszych „Kaliszan XX w.”¹⁶⁴.

Z kolei prezydent Lech Kaczyński postanowieniem z dnia 18 października 2006 r. odznaczył go pośmiertnie Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski¹⁶⁵.

¹⁶¹ *Śp. Bogusław Śliwa*, „Ziemia Kaliska”, 8 XII 1989 r. Nieco inną treść zamieszczono na nekrologach rozwieszonych na tablicach przy kościołach. Była ona następująca: „Tymczasowy Zarząd Regionu Wielkopolska Południowa NSZZ »Solidarność« z głębokim bólem zawiadamia wszystkich, że 23 listopada 1989 r., zmarł nagle w Sztokholmie w wieku 44 lat śp. Bogusław Śliwa. Człowiek o wielkim Sercu, gorący Patriotą, przesładowany za Swoją bezkompromisową walkę z bezprawiem, na skutek której 23 sierpnia 1978 r. zwolniono Go dyscyplinarnie ze stanowiska prokuratora Prokuratury Wojewódzkiej w Kaliszu. Działacz Komitetu Obrony Robotników, w latach 1980-81 sekretarz Zarządu Regionu NSZZ »Solidarność« Wielkopolska Południowa, Twórca Przesłania do narodów Europy Wschodniej w okresie stanu wojennego internowany i więziony, zmuszony do emigracji z kraju.

Pogrzeb 7 grudnia w Sztokholmie. W Kaliszu 17 grudnia o godzinie 10.00 w kościele OO Jezuitów zostanie odprawiona msza święta w intencji naszego Kolegi i Przyjaciela. Udział w tej mszy św. będzie wyrazem hołdu za ofiarę jaką złożył śp. Bogusław Śliwa na ołtarzu wolności demokracji w bezkompromisowej walce o prawa człowieka.

Region NSZZ »Solidarność« Wielkopolska Południowa”. Nekrolog poświęcony śp. Bogusławowi Śliwie, sporządził Region NSZZ „Solidarność” Wielkopolska Południowa, listopad 1989 r. (kserokopia w posiadaniu autora). Zob. też: M. Kozłowski, *Bogusław Śliwa. Zarys, op. cit.*, s. 131.

¹⁶² Na tablicy pamiątkowej napisano:

Solidarność
W tym budynku siedzibie Sądów Kaliskich pracował
w latach 1975 – 1978
BOGUSŁAW ŚLIWA
PRAWNIK, WYBITNY KALISZANIN
NIEUGIĘTY OBROŃCA PRAW CZŁOWIEKA
I PRAWORZĄDNOŚCI,
WSPÓŁZAŁOŻYCIEL KALISKIEJ
„SOLIDARNOŚCI”
W 20-lecie NSZZ „SOLIDARNOŚĆ”
Zarząd Regionu NSZZ „SOLIDARNOŚĆ” Wielkopolska Południowa
31 sierpnia 2000 roku

Wojewoda Mazowiecki
[Antoni Pietkiewicz]

¹⁶³ (emka), *Medale „Solidarności”*, „Ziemia Kaliska”, 1 IX 2000. Zob. też: M. Pawlak, *Echa naszych publikacji – list Macieja Pawlaka. Bogusławowi Śliwie*, „Życie Kalisza”, 6 IX 2000.

¹⁶⁴ *Kaliszanie XX w.*, „Ziemia Kaliska”, 29 XII 2000.

¹⁶⁵ Rzeczpospolita Polska, Legitymacja Krzyża Komandorskiego Orderu Odrodzenia Polski Bogusława Śliwy, nr 157-2006-18, Warszawa, 18 X 2006 r. (kserokopia w zbiorach autora, udostępniona dzięki uprzejmości M. Chwilczyńskiej).

15 czerwca 2007 r. Rada Miejska w Kaliszu nadała pośmiertnie Bogusławowi Śliwie tytuł Honorowego Obywatela Miasta Kalisza¹⁶⁶.

Bogusław Śliwa był jednym z tych, którzy położyli trwałą fundament pod rozwój demokracji w Polsce.

**BOGUSŁAW ŚLIWA (1944–1989)
– AN ACTIVIST OF DEMOCRATIC OPPOSITION AND „SOLIDARNOŚĆ” IN KALISZ.
SUMMARY**

Bogusław Śliwa was born in Lvov on 6 October 1944. He graduated in law studies at Adam Mickiewicz University in Poznań in 1969. Following the completion of his prosecutor's apprenticeship he worked, among others, in Wolsztyn, Świebodzin and – from 1975 – in Kalisz. On 22 August 1978 Śliwa was fired from the public prosecutor's office because he had attempted to detect a person who murdered during the robbery committed by a Civic Militia officer. That time he established and maintained close contacts with activists of the Workers' Defence Committee (KOR), among others: Jacek Kuroń, Mirosław Chojecki, Adam Michnik, Bronisław Geremek, Jan Lityński, Zofia Romaszewska and Zbigniew Romaszewski. In 1978 he began to cooperate with the Kalisz group of the Movement for the Defence of Human and Civil Rights (ROPCiO). In the early 1979 this group started to publish "Wolne Słowo" in which Śliwa was a co-editor. On 28 June 1979 in Poznań he was involved in founding the Social Self-Defence Club of the Wielkopolska and Kujawy Region. In September 1980, during strikes at the FWR "Runotex" and KZKS "Winiary" in Kalisz Śliwa was an expert representing the workers. On 29 September of that year, he arranged in Kalisz a meeting of representatives and delegates of enterprises in Kalisz aimed at appointing the Board of the Inter-Enterprise Founding Committee of the Independent Self-Governing Trade Union. He became the secretary. Bogusław Śliwa also engaged in setting up and developing an information team. He was informally responsible for developing an information and printing base. Bogusław Śliwa set up "NSZZ Solidarność" magazine where he published his own articles. He also founded the "Solidarność" Workers' Community Centre in Kalisz. It is noteworthy that it was the only community centre in Poland established by „Solidarność”. In December the Nationwide Liaison Commission of „Solidarność” appointed him to the Committee for the Defence of Prisoners of Conscience established on 10 December of that year. He participated in the information meeting of the Independent Self-Governing Trade Union of Independent Farmers "Solidarność Wiejska" held in Staw, in Szczytniki commune. During that meeting "Solidarność Wiejska" led by Mieczysław Walczykiewicz requested the authorities to liquidate the "Świt" Agricultural Production Cooperative in Cieszyków, in Szczytniki commune. Bogusław Śliwa was involved in this successful event. It was the first liquidation of cooperative in Poland. On 11 January 1981 Śliwa co-organized the 1st Regional Convention of „Solidarność” Wiejska in Kalisz. Following the so-called Bydgoszcz events of 19 March 1981 he advocated the general strike. Due to his attitude, Śliwa was listed as one of 146 „Solidarność” activists executed by the 3rd "A" Department of the Ministry of Internal Affairs. According to the authorities those activists presented radical views. On 30 June 1981 at the 1st General Delegates Convention of the Kaliskie province, Śliwa, as a delegate of the Kaliskie province, was appointed to the Regional Board of „Solidarność” – Southern Wielkopolska. In July Śliwa set up in Kalisz the underground branch of the Polish Democratic Party. In 1981 Śliwa was a delegate to the 1st National Delegates Convention of „Solidarność” and co-edited with Jan Lityński the document entitled:

¹⁶⁶ Honorowi Obywatele [Miasta Kalisza], „Bogusław Śliwa”, strona internetowa miasta Kalisza: http://www.kalisz.eu/_portal/118951346146e688f559e9e/Honorowi_obywatele.html [dostęp: 15 XI 2010 r.].

“Message to the Working People of Eastern Europe” originated by Henryk Siciński and adopted by the 1st National Delegates Convention. On 22 November he participated in the Warsaw-held meeting founding the Self-Governing Republic Clubs “Liberty – Equality– Independence” and signed the founding declaration. On 28 of that month he co-organized with Antoni Pietkiewicz a founding meeting of the Club in Kalisz. When martial law was declared he began to hide in Kalisz. Śliwa was arrested on 25 February 1982 and interned in Ostrów Wielkopolski and then in Gębarzew and Kwidzyn. After being released on 25 November 1982, he was immediately involved in the activity of the underground movement of „Solidarność”. He edited the first two issues of “Nasza Solidarność” magazine published in Kalisz. Śliwa co-invented and co-organized the 1st May march that was independent from the authorities’ one held in Kalisz in 1983. Consequently, he was temporarily arrested and detained in Ostrów Wielkopolski. On 7 June 1983 he was released from custody. The amnesty declared on 21 July 1983 caused that the investigation against him was discontinued. In July of the same year he co-founded the Inter-Regional Coordination Commission of the Independent Self-Governing Trade Union “Solidarność” Kalisz-Konin-Sieradz. As he could not find any work and he and his family were exposed to psychological harassment, he emigrated to Sweden on 30 December 1983. He worked, among other positions, as bookbinder. He was the board secretary of the Congress of Poles in Sweden. In 1984 he commented the death of priest Jerzy Popiełuszko in “Dagens Nyheter” daily. He was also interviewed by Radio Liberty. Śliwa commenced cooperating with representatives of the „Solidarność” Coordination Office in Paris, Brussels and Stockholm. On 18 April 1985 the Military Garrison Prosecutor’s Office in Wrocław initiated investigations against Śliwa, charging him with activities detrimental to political interests of the People’s Republic of Poland. Subsequently, on 10 July 1985 this public prosecutor’s office decided to issue an arrest warrant for him. On the same day the public prosecutor suspended criminal proceedings against him. In December 1985, after the courageous escape of two brothers, Adam and Krzysztof Zieliński, from Poland to Sweden, he helped them prevent their deportation and stay in their new homeland. He expressed his opinion on this issue on Swedish television and in “Dagens Nyheter” daily. His intervention helped them legally stay in Sweden. In 1989 he arrived in Poland. During this short visit he met and talked with his colleagues from the so-called first „Solidarność”. Bogusław Śliwa died in Stockholm on 23 November 1989. He was buried there on 7 December 1989. On 18 October 2006 he was posthumously honoured by Lech Kaczyński, President of Poland, with the Order of Polonis Restitution. On 15 June 2007 Bogusław Śliwa was posthumously granted the title of an Honorary Citizen of Kalisz by the Town Council of Kalisz.